

Utorak, 12. april 2005.
Svedok Slaviša Dobričanin
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.03 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs (Nice), izvolite.

TUŽILAC NAJS: Zamolio sam da zadrže svedoka izvan sudnice nekoliko minuta. Vi ćete se setiti da je prošle nedelje svedok svedočio kao svedok veštak i u tom smislu se osvrtao i na određena pitanja kojima se bavio svedok Pretresnog veća, doktorka Helena Ranta (Helena Ranta). Ja sam tražio od Pretresnog veća da mi dozvoli da kontaktiram doktorku Ranta i ona je juče stigla ovde i nalazi se danas i budući da se radi o svedoku Suda, pitali smo je da li je dobila transkript i zatražili smo takođe komentare o svedočenju i od vas bismo zamolili da joj se dozvoli da prati suđenje iz galerije za javnost i ukoliko bude prikladno da eventualno da određene savete gospodinu Saksonu (Saxon) koji će da vrši unakrsno ispitivanje ovog svedoka. Vrlo je ljubazno od nje što nam se stavila na raspolaganje i to u tako kratkom roku i mi smatramo da bi, s obzirom na sve okolnosti i na razvoj događaja, bilo veoma korisno da nastavimo s radom na ovakav način.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej (Kay)?

ADVOKAT KEJ: Profesorka, odnosno doktorka Ranta je bila svedok Pretresnog veća, a ne svedok Tužilaštva. Vi se sećate da je to bilo u skladu sa nalogom ovog Pretresnog veća i ona je ispoštovala taj nalog i svedočila je. Dakle ona nije svedok niti jedne strane u ovom Predmetu i mi smatramo da je ona, naravno, trebala da bude na raspolaganju za razgovor bilo jedne ili druge strane, uz dozvolu Pretresnog veća, ali smatramo da ne bi bilo prikladno da ona sedi sa Tužilaštvom i da, u stvari, bude njihova desna ruka, jer ona bi trebala, u stvari, da bude u neutralnom položaju, a da se ne identifikuje ni sa jednom od strana.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U vezi sa Rantom?

SUDIJA ROBINSON: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Što se mene tiče, možete da odlučite kako god hoćete. Meni ne smeta ništa da se ona uključi. Ja bih imao još jedno pitanje proceduralno pre nego što uđe svedok, pa molim da to imate u vidu.

TUŽILAC NAJS: Odgovarajući na ono šta je rekao gospodin Kej, ako ona ne bude bila u mogućnosti da nas kontaktira i da s nama razgovara, onda će sve to da bude dosta veštački i to će da bude veoma spor postupak. Ja sam tražio dozvolu da s njom razgovaram tokom vikenda i ona je, u stvari, s nama sarađivala u svojstvu veštaka. Mada, kao što sam na početku objasnio, mi smo, jednostavno, tražili samo komentare svedočenja i to je mnogo jednostavnije ...

SUDIJA BONOMI: Pa mislim da gospodin Kej nije to imao na umu. On je govorio o tome da neko bude na raspolaganju svima. Jedna je stvar da ona šapuće gospodinu Saksonu u sudnici. Ja mislim da to nije pravi način kako svedok Pretresnog veća treba da postupa. Ona bi zaista trebala da stoji na raspolaganju svima za konsultacije i ja

bih razdvojio dva pitanja. Dakle da li ona treba da bude prisutna tokom svedoĉenja nekog drugog svedoka i toga da li bi ona uopšte trebala da bude prisutna. Mislim da na taj naĉin treba time da se pozabavimo.

TUŹILAC NAJS: Pa ja sam siguran da ĉe ona da bude spremna da razgovara i sa drugom stranom u sudnici i ukoliko Pretresno veće bude insisitiralo, konsultacija moŹe da se odvoji od samog postupka ispitivanja i svedoĉenja, ali to ĉe da produŹi ĉitav postupak, ali je to na Pretresnom veću.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospoĉa Ranta treba da prati suĉenje sa galerije za javnost i treba da bude na raspolaganju i jednoj i drugoj strani, ukoliko strane to budu Źelele.

OPTUŹENI MILOŹEVIĆ: Gospodine Robinson (Robinson)?

SUDIJA ROBINSON: Gospodine MiloŹeviću, izvolite.

OPTUŹENI MILOŹEVIĆ: U vezi sa onim Źta ste vi rekli proŹli put, ja sam Źeleo da traŹim da posle svedoka Dobriĉanina odmah ide ovaj svedok, JaŹoviĉ. A ja samo Źelim da vas podsetim, gospodine Robinson, vi ste rekli, ja ĉitam to iz transkripta, obraĉajuci se meni: "Ukoliko Źelite da pozovete tu osobu u svojstvu svedoka, on ĉe da se pozove Źto ranije bude bilo moguće" i ovo je *earliest oportunity* (Źto je pre moguće) i ja sam imao prilike, u skladu sa vaŹim nalogom da preko oficira za vezu stupim u kontakt, da razgovaram sa svedokom i on je spreman da svedoĉi. Ovo je najranija mogućnost, posle svedoka koji je u toku i molim vas da to tako odobrite.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs?

prevodioci: TuŹilaŹtvo nije ukljuĉilo mikrofon.

TUŽILAC NAJS: Ulažem prigovor na to da se ovaj svedok pridoda spisku svedoka optuženog. Možda bi bilo dobro da objasnim nešto optuženom preko Pretresnog veću, budući da je on pošli put kada smo bili ovde rekao da je to bila odluka Tužilaštva da se taj svedok pozove. Vrlo je važno, budući da se on ne pridržava procedure, da shvati šta se desilo, jer kad je on bio obavešten o tome da se Jašović nalazi u ovoj zgradi, radilo se o jednom od mnogih primeraka da Tužilaštvo, u stvari, pomaže ovom optuženom, kako bi on, kao laik, dakle kao neprofesionalni advokat, se bolje upoznao s nekim stvarima. Dakle, mi smo ga jednostavno obavestili o prisustvu tog svedoka ovde. Nismo uopšte sugerisali da bi on trebalo da se pozove, niti smo smatrali da bi ga trebalo pozvati, budući da mi smatramo da bi bilo vrlo neprikladno da se pozove, da predstavi tri izjave svedoka koje ukazuju na to da ljudi koji su umrli u Račku (Recak) su bili pripadnici OVK (UCK, Ushtria Clirimtare e Kosoves), dok dokazi Tužilaštva i argumenti Tužilaštva su suprotni svemu tome. Dakle objašnjenje zašto ga ne treba pozvati je da bi se izbegle informacije iz druge ruke, odnosno iz treće ruke, ja sam tokom vikenda pregledao neka druga dokumenta. Takođe sam pregledao dokumenta i svedočenje doktorke Rante i tom prilikom sam naišao na jedan zahtev optuženog da se izjave Dobričanina i Dunjića pročitaju u zapisnik tokom svedočenja i sudija Mej (May), samo da pronađem taj deo, je tada rekao da nije praksa da se izjave pojedinih svedoka predočavaju, kada postoji određena procedura da se one predoče u skladu sa Pravilnikom (Rules of Procedure and Evidence) ovoga Suda, odnosno da se svedoci pozovu da svedoče *viva voce*. Naš stav je bio taj da svedoci treba da dođu ovde lično da svedoče i da nema nikakvih razloga da se tako važni dokazi izvode kao dokazi iz druge ruke. Tako da su ti dokumenti sada, u stvari, tehnički neprihvatljivi kod Jašovića. Samo da vidim da li mogu da pronađem ove reference koje sam našao tokom vikenda. To je na strani 17.762 gde odgovarajući na pitanje optuženog, sudija Mej kaže sledeće: "Mi ne prihvatamo izjave svedoka, osim ako su one podnete u skladu sa određenim pravilima. Dakle, ukoliko vi želite da pozovete ove svedoke da svedoče ovde, to možete da uradite, ali materijal o kome se

nije izvršavalo unakrsno ispitivanje, ne može da se prihvatiti na taj način". Dalje, koliko sam shvatio na osnovu spisa koje sam dobio od Odbrane, preko Jašovića oni žele da predoče, ni manje ni više nego osamdesetak izjava svedoka. Evo, ja to mogu da vam pokažem. Sve te izjave nisu prevedene. Ukoliko se te izjave svedoka tiču ključnih stvari Odbrane, onda te svedoke treba pozvati da svedoče. Ukoliko Pretresno veće odluči da je dozvoljivo da se izvode dokazi iz druge ruke, mi onda sve to treba da istražimo i to pre nego što taj svedok bude došao ovde da svedoči. Dakle, ja imam dva prigovora. Prvo, nema osnova da se ime ovog svedoka pridoda spisku svedoka Odbrane, a drugo, dokazi koje on želi da predoči su neprihvatljivi, budući da su veoma važni i treba da se predoče direktno preko svedoka i treće, ja u ovoj fazi, to jest u ovom trenutku nisam u stanju da se uopšte pozabavim svim tim materijalom.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, da li vi želite da kažete da Pravilo 92bis i 89(F) su, u stvari, pravila koja su ograničena, odnosno ograničavaju okolnosti pod kojima mogu da se predoče izjave svedoka?

TUŽILAC NAJS: Pa sudija Kvon (Kwon) je već bio pokrenuo tu temu. Ja sad ne mogu da kažem da ta pravila ograničavaju sve mogućnosti, budući da su uopštena pravila o predočavanju dokaza daleko šira i sveobuhvatnija, odnosno prevazilaze ograničenja Pravila 92bis i 89(F). Međutim, radi se o tome da je u praksi ovo Pretresno veće tražilo da se veoma važni dokazi predoče preko svedoka *viva voce* u sudnici. Evo, na primer, Jović je upavo takav jedan primer, a ova pravila se takođe odnose i na svedoke koji su u međuvremenu preminuli. Što se tiče komentara sudije Meja u vezi sa svedočenjem doktorke Rante, evo jednog primera koji se tiče uopštene prakse. Što se tiče sad ovih dokaza koji se odnose na veoma važan deo Račka, izgleda da nije bilo nikakve istrage od strane optuženog da vidi da li su ti svedoci voljni da svedoče. Nije uloženi nikakav napor da se vidi da li su te izjave navodno date policiji i da li su oni prihvatili te izjave i tako dalje. Dakle sav taj materijal trebao bi da dođe od sve-

doka, da svedoče ovde u sudnici. Nema nikakvog razloga, niti je u skladu sa praksom, niti u skladu sa vašom odlukom da to budu dokazi iz druge ruke.

SUDIJA ROBINSON: Da, ali da li je kriterijum značaj ili ponašanje optuženog?

TUŽILAC NAJS: Pa ja mislim da je ovo prvo, a ne ovo poslednje, budući da postoje mnogi uslovi koji sve to određuju. Na primer, imali smo različite okolnosti kod svedoka Jovića. On je dosta svedočio o ponašanju optuženog, ali je opširno govorio i o drugim stvarima i postojali su opšti zahtevi da bi on ovde došao da svedoči.

SUDIJA ROBINSON: Radi se o tome, ako sledimo Pravilo 92bis i ako se to odnosi na dela i ponašanja optuženog, u tom slučaju izjava ne bi bila prihvatljiva, a ako u bilo kom drugom slučaju dovodi se u pitanje neko sporno pitanje, onda bi svedok trebao da bude na raspolaganju za unakrsno ispitivanje, a u skladu sa Pravilom 89(F), svedok treba da bude tu za unakrsno ispitivanje. Gospodine Kej?

ADVOKAT KEJ: Pa vraćamo se opet na razlog zašto su predočene ove izjave. Odnosno one su predočene kao deo spisa koji su se ticali okolnosti ubijanja u Račku. Dakle te izjave su bile relevantne i imale su dokaznu vrednost i svedokinja se oslanjala na te dokumente. Ne predočiti takav dokazni materijal bio bi potpuno besmisleno, budući da je svedokinja svedočila i ti dokumenti su bili prihvatljivi, budući da su imali dokaznu vrednost i bili relevantni za pitanja o kojima je ona svedočila. E sada, pitanje se postavlja zbog unakrsnog ispitivanja. Pretresno veće će da se seti da je gospodin Najs tvrdio da svedok koji je uzeo izjave od trojice svedoka, dakle koje je potpisao Jašović, da su okolnosti bile neprihvatljive i da je to bilo pod prinudom. On je dalje tvrdio da je svedokinja znala da policajci koriste takve opresivne mere, da je ona to odobravalala i da su, dakle, to bile okolnosti kako ih je on video, odnosno kako to Tužilaštvo vidi u vezi sa istragama o Račku i drugim važnim incidentima ubijanja. Nakon

što je to izneo, gospodin Najs je pokušavao da predoči razne dokaze, video snimke tih razgovora, dakle kada su iznete te tvrdnje, a desilo se da je gospodin Jašović koji je, u stvari, ispitivao tu trojicu svedoka, da je on u to isto vreme bio svedok Tužilaštva. Potpuno je prihvatljivo i prikladno da se optuženi suoči sa takvim ozbiljnim navodima i da pozove svedoka kako bi lično izneo to pred svedoka, isto onako kao što je gospodin Najs to učinio i kako bi svedok mogao time da se pozabavi.

SUDIJA ROBINSON: A što se tiče izjava koje optuženi pokušava da uvede u spis preko gospodina Jašovića?

ADVOKAT KEJ: Time ću da se pozabaviti kao sekundarnim pitanjem. Primarno pitanje je gospodin Jašović i to se pojavilo tokom unakrsnog ispitivanja i mi nismo ništa znali o tome sve do onog jutra kada je gospodin Najs to spomenuo i onda smo primetili da se njegovo ime nalazi na svakoj izjavi, dakle potpis. Radi se o svedoku Tužilaštva. Oni su uzeli izjavu od njega i pozvali su ga ovde u ovu zgradu da svedoči i oni su bili upoznati sa svim dokumentima koji su predočeni preko sudije Danice Marinković i oni su mogli da se pozabave tim pitanjem i da ga pozovu, ukoliko žele. Što se tiče predočavanja dodatnih dokumentata preko tog svedoka, nemam dodatne informacije o tome, odnosno nemam upute, tako da ne mogu da pomognem Pretresnom veću u vezi sa tim. Mi smo pregledali materijal u skladu sa Pravilom 68. Mi smo to i dostavili. Primetili smo da tu postoje i druge izjave koje je zabeležio taj svedok, dakle Jašović. Dakle postoji u sistemu, ali kako će se koristiti, to ne znam.

SUDIJA BONOMI: Ne znam da li je sudija Robinson i na ovo mislio, ali ja sam mislio da se to odnosilo i na one tri izjave takođe. Da li vi prihvatate da postoji relativna i dokazna vrednost, kako bi se pokazalo kojim je informacijama raspolagala sudija Marinković u to vreme tokom istrage?

ADVOKAT KEJ: Pa, da. Postoje dve, u stvari, faze svega toga. Ja nisam imao uvid u suprotne informacije, ali smatram da Odbrana može da iskoristi sve u vezi sa onim tvrdnjama koje su iznete protiv sudije Marinković, a što se tiče ovog drugog pitanja, možda bi bilo potrebno dodatno obelodanjivanje, a možda takođe i zahtev da se taj svedok pridoda spisku svedoka, ukoliko će da se koristi više materijala i onda ćemo da imamo obelodanjivanje između strana. Takođe će da se uradi prevodi tih dokumenta, ali to je sve šta bih ja mogao da kažem u ovom trenutku.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, da li vi želite još nešto da kažete, kao repliku?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, gospodin Jašović svedoči, ja sam imao s njim razgovor, video sva dokumenta koja on trenutno ima sa sobom. On svedoči o izjavama koje je uzimao tokom jednog dugog vremenskog perioda. Relativno, je li dugog, u 1998. i 1999. godini. Sve su te izjave uzimane u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima od strane njega kao inspektora, istražitelja i još jednog inspektora, potpisane s njihove strane, potpisane od onih koji su dali izjave. Dakle vidi se kako je on to radio. Drugo, mislim da je vrlo korisno, što ja naravno nisam znao, jer nisam imao nikakvu ideju o tom svedoku, da se vidi da u tim izjavama ima veoma mnogo informacija koje ukazuju bar delimično na informacije koje je ... Koje su organi unutrašnjih poslova imali o aktivnostima terorista na područjima sela Račak, sela Rance (Rance), Petrovo (Petrove), Malopoljce (Mollopolc), to je sve u jednom vrlo malom krugu i kako se sve to događalo, a između ostalog, u jednom velikom broju izjava koje je on prikupio iz ... U 1998. i 1999. godini, pre nego što se događaj i dogodio ... Pre nego što je i bilo intervencije policije u Račku, može se videti da se u tim izjavama nalaze razna imena i to u velikom broju izjava. Razna imena lica koja su stradala u Račku, tako da se tu može ukrštanjem tih podataka da stvori jedna vrlo jasna slika o onome šta se događalo. Mislim da je vrlo korisno da ovaj svedok svedoči. Na kraju krajeva, ja sam shvatio

kad ste rekli da s njim razgovaram i da vas obavestim i da se on pojavi što je pre moguće, kako ste rekli da ta osoba treba da svedoči što je pre moguće. Uradio sam to tako da bude zaista što pre učinjeno i pošto svedok svedoči o onome šta je on radio i o izjavama koje je on uzimao i samo su tu izjave koje je on uzimao, ne izjave nekog trećeg, on i njegov kolega koji su potpisali, koji su potpisali kao istražitelji te izjave. U njima se nalazi vrlo mnogo podataka koji su vrlo korisni za razumevanje svega šta se desilo. I zato, molim vas, da se odobri da on svedoči odmah iza ovog svedoka DobriĀanina. Imaćete jednu jasnu sliku; sudija Marinković je svedočila, DobriĀanin, Jašović kao istražitelj, imaćete vrlo jasnu sliku o tome šta se tu stvarno događalo.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam, gospodine Miloševiću.

(Pretnesno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, donećemo odluku po ovom pitanju sutra ujutro na početku zasedanja. Naravno, svedok u međuvremenu treba da ostanu u Hagu (The Hague). Molim da se doktor DobriĀanin uvede u sudnicu. Izvolite, gospodine Miloševiću.

GLAVNO ISPITIVANJE: OPTUŹENI MILOŠEVIĆ

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Professore DobriĀanin, završili smo sa vašim objašnjenjem o paraflnskoj rukavici. Sada bih vam postavio samo nekoliko pitanja koja se, koja se tiĉu vaših zapažanja, ukoliko ih, naravno, imate ili ukoliko ste ih imali. Vi ste primetili da na jednoj od onih slika iz džamije koja je naĉinjena dok su tamo bila tela, se vide Źene u crnoj odeći koje Źale za poginulim. Vi ste dugo na Kosovu i Metohiji, poznajete obiĉaje tamošnjeg stanovništva, da li vam se nešto na toj slici ĉini ĉudnim ili ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da. Ja sam tu sliku video i ranije surfujući po internetu i malo mi je bilo ĉudno zbog dva razlo-

ga. Prvo, žene, muslimanke ne ulaze u džamiju, a drugo, crna boja odeće na tim ženama nije boja žalosti kod muslimana. I to me malo začudilo. Ja nemam nikakvo objašnjenje u vezi toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, profesore. Pošto smo mi prošli kroz jedan čitav niz aspekata koje ste vi razmatrali, kada je reč o vašem uvidu na licu mesta i kada je reč o vašem profesionalnom radu u vezi sa svim poginulim, ja ću da vas zamolim da sada ... Dakle imajući u vidu sva ta, sva ta pitanja, pređemo preko nekih elemenata tačke 66(A) koja, između ostalog, kaže: "Nakon granatiranja, snage su počele da vrše pretres, idući od kuće do kuće. Po celom selu su pucali na meštane koji su pokušali da pobegnu", to su sve navodi u tački 66(A). Onda govori se o grupi od "25 muškaraca koja je pokušala da se sakrije u jednoj zgradi, ali su ih otkrile snage SRJ i policije". To je, takođe, navod koji se tu pominje. Onda se govori i da su ih tukli, a zatim odveli na obližnje brdo gde su ubijeni i tako dalje. Profesore, vi ste ovde rekli da ste bili u Račku i da tamo nije bilo tragova granatiranja. Dakle da je bilo kakvog granatiranja, da li je pretpostavka da biste vi bar uočili neke tragove granatiranja?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Nisam primetio nikakve tragove granatiranja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, profesore, a da je bilo granatiranje, da vidimo još sa jednog aspekta, a onda, kako ovde kaže, prvo granatiranje, pa onda ulazak u selo, da li je pretpostavka da bi se onda seljaci sklonili od granatiranja, a ne bi čekali tek, kako se kaže, kad snage SRJ i Srbije ulaze u selo? Da li bi to ... Da li je to nekakva logična pretpostavka?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Pa po meni je to normalna reakcija ljudi koji bivaju napadnuti od bilo kojih oružanih snaga. I verovatno da bi oni pobeгли iz sela ili bi se sklonili, bar negde gde bi bili bezbedni.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro profesore, da je bilo granatiranja, da li, da li je pretpostavka da bi neko, valjda, poginuo od neke granate?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Svakako. Mi nismo na 40 leševa iz Raĉka nijedan trag dejstva gelera, znaĉi delova rasprskavanja ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću ...

TUŹILAC NAJS: Prigovor.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, nije od pomoći ako ga pitate "da li se može pretpostaviti da bi onda neko poginuo od granate". To ni na koji naĉin ne doprinosi spornom pitanju.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson. Smatrajte da sam ga pitao da li je bilo bilo tragova ranjavanja ili pogibija od granate i profesor DobriĀanin je odgovorio negativno. Onda u vezi sa ovim što kaŹe da su puĉali po celom selu na meštane koji su beŹali. To je u 66(A). Ako su građani gađani dok su beŹali, da li je pretpostavka da bi neko bio pogođen i u donje delove tela?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Pretpostavljam da bi tako bilo.

TUŹILAC NAJS: Prigovor.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću to je sugestivno pitanje. Ako pitate "moŹe li se pretpostaviti", kad god postavite pitanje na taj naĉin, to je sugestivno pitanje. Najbolje je da pitate ovog svedoka o onome o ĉemu on moŹe da govori. Već ste dosta dobro pokrili ovu temu sa ovim svedokom. Sada se ponavljate. Najbolje je da pređete na neko drugo podruĉje.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, gospodine Robinson. Hteo sam samo da ustanovim da ... Znaĉi nije bilo nikakvih povreda na donjim delovima tela. Sve je bilo gore. Mi smo

...

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Bilo je ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... konstatovali da ste, da ste vi videli rovove i da je to verovatno posledica činjenice da su bili u rovovima ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, imam veoma jak utisak da vi sada tražite pitanja i pokušavate da završite u velikom finalu. Mislim da ćete da se suočite sa poteškoćama. Ako nemate novih pitanja koje želite da postavite, onda ćemo da završimo vaše glavno ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Robinson, neću onda više da ga pitam ... Profesora Dobričanina o Račku, jer ne on izneo, nadam se sasvim sveobuhvatno elemente koji na sve ovo ukazuju. Ja ću se zadržati onda još samo na par stvari. Professore Dobričanin, ovde u tabulatorima, radi vremena ja ću da pomenem sva tri tabulatora, u tabulatorima 13, 14 i 15 ... Pogledajte tabulator 13. Dakle ovde se radi o vašem radu posle bombardovanja autobusa na mostu, gde je autobus pogodila avionska bomba i govori se o identifikaciji nastradalih i ... Odnosno onih koji su se mogli identifikovati.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da. To je događaj od 1. maja 1999. godine u selu Lužane (Lluzhane) na mostu, a koji se dogodio u 13.00.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz ovih podataka koje ste vi ovde mogli da ustanovite, vi ste identifikovali ... Nastojali da ... Izvršili ste sudsko-medicinsko istraživanje 36 žrtava od 40 poginulih, jer četvoro su bili vojnici i oni su mogli da se identifikuju i predaju njihovim porodicama. 36 žrtava ste nastojali da identifikujete i vidim da je među nastradalim identifikovanim osobama bilo 18 albanske nacionalnosti i osam srpske nacionalnosti.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da, to je podatak tačan.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi niste uspeli da završite sve ovo, jer posle više niste imali vremena da, da omogućite sve radnje koje su bile potrebne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da. Samo da vam kaŹem da su posle nas moje kolege Albanci, koji su radili sa mnom, a koji su ostali u institutu, utvrdili identitet i ostalih osoba.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko je tu od te jedne avio bombe poginulo lica? Vi kaŹete 40. Jedan je starac bio teško povređne, ali je i on posle mesec dana umro, je li to tako?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome 41 Źrtva, svih 41 ... Svi putnici autobusa su poginuli.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Svi su putnici poginuli u tom autobusu.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi niste mogli da izvršite detaljnu identifikaciju, jer je temperatura te avio-bombe bila preko 2000 C, je li tako? veliki deo je bio ugljenisan.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Tako je. Uglavnom su bili ugljenisani leševi. Među njima nije bilo nijednog leša koji nije bio ili potpuno ili delimiĉno ugljenisan.

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, u tabulatoru ...

SUDIJA BONOMI: Gospodine Miloševiću, možete li da mi pomognete i da kaŹete u vezi s kojim pitanjem u našem Predmetu se izvodi ovo svedoĉenje?

OPTUŹENI MILOŠEVIĆ: Mislite na ova pitanja, gospodine Bonomi (Bonomy)?

SUDIJA BONOMI: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kao što se vidi, ovde je reč o slučajevima da se vidi postupak rada organa vlasti i stručnih organa u vezi sa slučajevima gde je utvrđena nasilna smrt. Dakle radi se o poslu koji je bio obavljen uvek po nalogu istražnog sudije, u funkciji istrage gde god se utvrdi nasilna smrt i to je bio jedan, rekao bih, redovan postupak državnih organa i stručnjaka koji prate rad tih državnih organa. I to se nalazi u tabulatorima 13, 14 i 15.

SUDIJA BONOMI: A u vezi s kojim paragrafom optužnice se vršila ova istraga?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nema specifičnog paragrafa optužnice, ali se u čitavoj optužnici govori o nekakvoj diskriminaciji, o ubijanju Albanaca od strane srpskih snaga i tako dalje, a ovde se na sasvim konkretnim postupcima organa vlasti, dakle i pravosudnih i stručnih organa koji rade na tome, vidi da se uopšte ne vrši nikakva razlika po nacionalnom statusu neke žrtve, već se, gde je utvrđena nasilna smrt vrši zakonom propisani postupak. Dakle obara se jedna takođe lažna teza o tome da su organi vlasti radili na način koji nije bio u korist svih ili je bio protiv jedne nacionalne grupe, što nije tačno i što se sasvim jasno može da vidi, jer u tabulatoru 14 vi imate opšte zaključke u jednom velikom broju slučajeva, a u tabulatoru 15 ... Ovde tabulator 14, nalozi su rađeni po naredbi istražnog sudije Peći (Peje), a u tabulatoru 15 nalozi rađeni po nalogu istražnog sudije u Prizrenu (Prizren), tako da se svuda vidi jedan isti način tretiranja svih predmeta u slučajevima gde je nastupila nasilna smrt, kako se vrši istraga i u okviru istrage. Dakle moje pitanje je, profesore, je li ovo bio jedan redovan način na koji su radili i kako su funkcionisali organi koji su vršili istrage u vezi sa nasilnom smrću pojedinih građana?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da, ovo je bila procedura ustaljena i koja se koristila u svim ovim ratnim sukobima na jedinstveni način. Mi smo dobijali naredbe istražnih sudija, radili smo obdukcije i donosili zaključke koje smo njima predavali, bez obzira

da li se radilo o ubijenim Albancima, Srbima, policajcima, vojnicima, pripadnicima KLA (OVK) i tako dalje.

SUDIJA ROBINSON: Źelim da vidimo u kojoj mjeri je relevantno ovo pitanje u vezi sa pitanjem koje je pokrenuo sudija Bonomi. Gospodine Sakson, imate li Źta da kaŹete?

TUŹILAC SAKSON: Źasni Sude, da budemo pravedni prema optuŹenom, TuŹilaŹtvo priznaje da tu moŹe da bude neke marginalne relevantnosti kada je reĉ o ovom materijalu i kad se to tiĉe kriviĉne odgovornosti optuŹenog po ĉlanu 7(3), drugim reĉima, navodi da se spreĉe dela ili da se pokrenu disciplinski postupci protiv osoba odgovoranih za te optuŹbe. I u okviru te optuŹbe su i pravilne procedure koje treba slediti u takvom sluĉaju.

SUDIJA ROBINSON: Znaĉi tu je i taj sistem koji je radio.

TUŹILAC SAKSON: Pa mislim da bi racionalno moglo da se kaŹe da se mogu izvoditi dokazi o tome da su se sledile odgovarajuĉe procedure. Ne kaŹem da su to jaki dokazi, ali kaŹem da bi takav argument mogao da se izvede.

SUDIJA BONOMI: Ali da li je bilo navoda o tome da forenziĉke sluŹbe te zemlje nisu funkcionisale na pravilan naĉin?

TUŹILAC SAKSON: Ne, toga nema u optuŹnici.

ADVOKAT KEJ: Ja sam mislio da je upravo to tvrdnja koju oni izvode u vezi sa Raĉkom i u vezi sa istraŹnim sudijom u Raĉku. Ton unakrsnog ispitivanja bio je kritika sistema i reĉeno je da je taj sistem bio isti od vrha, od optuŹenog, pa do dna. Gospodin Najs je u viŹe navrata govorio neŹto o sudovima, o istraŹnim sudijama koji rade sa forenziĉkim timovima, prema tome, to se odnosi na to.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Čućemo taj iskaz, ali hajde da kroz to prođemo što je moguće brže, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Sasvim brzo, gospodine Robinson, ne samo kad je reč o radu forenzičkih službi, nego svaki put kad radi forenzička služba, ona radi po nalogu istražnog sudije i vi u svakom od ovih dokumenata vidite da se forenzička služba obraća istražnom sudiji koji je izdao nalog da se izvrše određene forenzičke radnje, kako bi se utvrdilo u istražnom postupku o čemu se radi.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Miloševiću. Idemo sad dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas samo kratko, profesore, evo možete u vezi sva tri ova tabulatora da odgovorite na pitanje, da li je to bila redovna procedura i da li ste u svim predmetima, bez izuzetka, postupali jednako kada je reč o istragama u koje ste vi bili uključeni?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Apsolutno ste u pravu. Nijednom nismo odstupili od redovne procedure i od pravila sudsko-medicinske struke. Naša je škola sudsko-medicinska oslonjena na evropsku školu, pre svega na nemačku i francusku. To je stara škola koja nas je tome i učila. Mi smo isključivo radili na zahtev istražnih organa, zapravo istražnog sudije i nikada ništa ni više ni manje od toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hvala, profesore. Gospodine Robinson, ja nemam više pitanja u vezi sa svedočenjem profesora Dobričanina o predmetu njegovog svedočenja, ali ako mi dozvolite izvan toga, pošto je gospodin Najs ovde dao nekih desetak izveštaja na kojima se vidi potpis profesora Dobričanina kada je unakrsno ispitivao sudiju Danicu Marinković, gde je profesor Dobričanin, zajedno sa još dvojicom kolega pregledao neke, neke zatvorenike, gde su utvrđene uvek neke lake telesne povrede, a gospodin Najs je izneo ove dokaze kako se tu vidi da su zatvorenici mučeni, ja sam želeo da profesor Dobričanin samo kratko, za jedan minut pređe preko ovih ... Ja sam

ih otvorio tamo gde je srpski tekst, prede preko ovih nalaza, upućenih istražnom sudiji Danici Marinković, od strane članova komisije: Slaviše Dobričanina, samo da vidim, Muharema Rame (Muharem Rama) i Tefika Gašija (Tefik Gashi), doktora, gde se vidi da su svi osim jednog, gde, gde nema povreda, lake telesne povrede i da mu postavim samo jedno pitanje u vezi s tim. Da li to može da uradi?

(Pretrerno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Sakson?

TUŃILAC SAKSON: Āasni Sude, TuŃilaštvo se ne protivi postavljanju pitanja o ovoj temi.

SUDIJA ROBINSON: Da, možete da postavljate pitanja o ovoj temi svedoku.

OPTUŃENI MILOŃEVIĆ – PITANJE: Hvala. Samo da posluŃitelj da profesoru Dobričaninu da pogleda. Ne morate da Āitate imena i bilo Ńta. Samo pogledajte. Ovde je nekoliko nalaza. Svaki put je reĀ o lakoj telesnoj povredi, kako ste vi ustanovili. MoŃete da pogledate.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Āasne sudije, ja se dosta maglovito seĀam, ali sada imam pred sobom dokumentaciju, to se radilo o periodu decembar 1994. godine, kada su nam dovođene osobe koje su nam dovođene osobe koju su, navodno, tako je bar reĀeno nama, tuĀene u toku zatvora ili pritvora ili tako neŃto. U svakom sluĀaju kada je dolazilo do povređivanja ili smrti Albanca u toku istrage, u bilo kojoj fazi istrage, ja sam obavezno formirao međunacionalnu komisiju u kojoj su se nalazili i Albanci i Srbi. Ńeleo sam da to bude objektivizirano i na ovaj naĀin. I u ovom sluĀaju, moje kolege Albanci, od kojih je jedan, upravo tada su bili obojica asistenti, ipak je to 1994. godina, su zajedno sa mnom pregledali ove osobe. Pre toga mi pitamo svakog od njih kako su zadobili te povrede i tako dalje i opisali smo povrede u priloŃenim nalazima,

opisali smo ih detaljno, napisali smo čime su te povrede mogle da budu nanete i dali smo svoje mišljenje i kvalifikaciju tih povreda. Kod svih ovih ljudi, a ja se sećam, poneke od njih sam ja lično poznavao ...

SUDIJA ROBINSON: Dozvolite, molim vas, da ovo prvo razjasnimo. Vi ste svedoku dali dokumente koje je Tužilaštvo uvrstilo u spis?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, to su, to su nalazi lekarske komisije koju je gospodin Najs uvrstio i gde se vidi da nekih sedam, osam ili ne znam koliko, pogrešiću, zatvorenika je imalo lake telesne povrede, što im je ustanovila ova komisija.

SUDIJA ROBINSON: Da li smo mi to uvrstili u spis? A znači još nismo odlučili o uvrštenju ovih dokumenata. Mi se sada nalazimo u lošijem položaju, budući da mi nemamo te dokumente.

TUŽILAC SAKSON: Neverovatnom koincidencijom, mislim da Tužilaštvo ima dosta kopija.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Sakson. Dobro. Imamo jednu kopiju. Molim da se to stavi na grafoskop.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore ... Mogu li da nastavim?

SUDIJA ROBINSON: Da. Dakle kako glasi vaše konkretno pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Konkretno pitanje: da li ste tada ustanovili da je bilo koja od ovih osoba mučena u zatvoru?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Oni su neosporno imali neke povrede koje su kvalifikovane kao lake telesne povrede, koje mogu da se zadobiju na više načina, a mogu da budu i posledica maltretiranja od strane istrage, u toku tog zatvorskog režima. Uglavnom se radilo i redovno se radilo o krvnim podlivima male veličine koji mogu da nastanu od pritiska rukom, od vučenja i tako dalje. Ja ne

mogu da iskljuĉim nijednu okolnost usled koje bi ovo moglo da nastane.

OPTUŹENI MILOŖEVIĆ – PITANJE: Dobro, profesore. A da li ste imali u svojoj praksi sluĉajeve da je neko maltretiran u zatvoru i da je na bazi lake telesne povrede nateran da daje neki iskaz ili bilo Ńta drugo?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: Imao sam preglede, ali nisam znao ishod tih uverenja, posle toga u istraŹnom postupku. To ĉim izaĉe sa instituta, ako nas ne pozovu da veŃtaĉimo pred sudom, ja viŃe ne znam njihovu sudbinu.

OPTUŹENI MILOŖEVIĆ – PITANJE: A da li su vas za bilo koji od ovih sluĉajeva pozvali branioci da potvrdite bilo Ńta u vezi sa njihovim tvrdnjama o maltretiranju?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: Mene ne. Moguće da su ove moje kolege Albance koji su bili lekari potpisnici, inaĉe mene niko nije zvao.

SUDIJA ROBINSON: Da to razjasnimo: znaĉi doktor sam nije uĉestvovao u pregledu ovih ljudi?

SVEDOK DOBRIĀNIN: Jesam, gospodine sudija.

SUDIJA ROBINSON: A znaĉi jeste?

SVEDOK DOBRIĀNIN: To je troĉlana komisija. Nisam bio na sudu posle toga, gde je eventualno bilo napadano ili osporavano neŃto od ovoga, jer su verovatno bile kolege Albanci, ali sam uĉestvovao u pregledu svih ovih osoba i potpisnik sam ovog dokumenta.

SUDIJA BONOMI: Pa zar se ovde ne govori o upotrebi tupih predmeta nad tim ljudima?

SVEDOK DOBRIĀNIN: Apsolutno, gospodine sudija. Tupi predmet

je i stisak šake, između ostalog. Ja nisam rekao tačno na koji način, ali vam dajem primer i stiska. Sve što nije ...

SUDIJA BONOMI: Ne, ne. Da li se ovde bilo gde spominje nekakva šaka tamo gde se spominje mehaničko oruđe? Ja se sad ne sećam, jer su to bili dokumenti korišćeni s jednim drugim svedokom i nije nam danas rečeno da ih donesemo sa sobom, pa ih nemam pred sobom.

SUDIJA KVON: Ovde na grafoskopu stoji: "Naneto tupim delom teškog i jako zamahnutog mehaničkog oruđa".

SUDIJA BONOMI: Šta je tupo, teško i zamahnuto mehaničko oruđe, ako to nije glupo pitanje?

SVEDOK DOBRIČANIN: Nije, časni sudijo. Tupina ... Pod tupinom mehaničkog oruđa podrazumeva se sve, počevši od šake, pesnice, prstiju, pritiska prstiju, motke, pendreka u policiji i svega onoga što ima osobine tupe sile. To je to kod nas u našoj sudskoj medicini. A pored toga imamo povrede nenete oštricom ...

SUDIJA BONOMI: Vi, u stvari, pokušavate da mi kažete da ta rečenica uključuje i pritisak prstiju? Da li i to takođe želite da uključite? Ja nalazim da je to prosto neverovatno.

SVEDOK DOBRIČANIN: To je po našoj klasifikaciji i po delovanju sile apsolutno tako.

SUDIJA BONOMI: U redu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Profesore, je li to znači da postoji podela na tupe i oštre predmete? Sve što nije oštri predmet, uključujući, znači i šake, prste i sve drugo, noge, bilo šta drugo, je tupi predmet?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Tako je, gospodine

MiloŃeviĀu. Mi smo podelili predmete u sudskoj medicini, ne samo mi u Srbiji i Jugoslaviji, veĀ i u celom svetu na tupe ... Na predmete sa oŃtricom, Ńiljkom, vatreno oruŃje i na tupe predmete, predmete koji deluju svojom tupinom. I sve ono Ńta nije oŃtro, Ńiljato i Ńto se ne odnosi na oruŃje, radi se o tupini mehaniĀkog oruĀa, Āak i ti pritisci snaŃni rukama su, jer i oni vrŃe mehaniĀki pritisak na odreĀeni naĀin ...

SUDIJA ROBINSON: Da, ali tu stoji reĀ "mehaniĀko". E sad kako prst potpada pod tu kategoriju mehaniĀkog?

SVEDOK DOBRIĀANIN: Spada u tu kategoriju, Āasni sudijo, jer je to pritisak. To je mehaniĀko oruĀe. Nije ni oruŃje, nije ni oŃtrica, ni Ńiljak, veĀ tupina. Deluje svojim stiskom, a to je mehanika.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Izvolite, gospodine MiloŃeviĀu.

OPTUŃENI MILOŃEVIĀ: Hvala, profesore. Nemam viŃe pitanja.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Sakson, izvolite.

TUŃILAC SAKSON: Hvala Āasni Sude. Samo trenutak da sredim svoje papire.

ADVOKAT KEJ: Da li bismo sada mogli da reŃimo pitanje dokaznih predmeta. Tabulatori od 13, 14, 15 i 16, koliko je meni poznato joŃ uvek nisu zvaniĀno uvrŃteni u dokazni spis.

SUDIJA KVON: Tabulator 12 je isti kao i D2.

ADVOKAT KEJ: C2.

SUDIJA KVON: Ne, D2 koji je ubeleŃen u svrhu identifikacije.

ADVOKAT KEJ: Da. Dakle molim da se usvoje i dokumenti od 13

do 16.

SUDIJA KVON: A takođe i D2 treba da se usvoji.

ADVOKAT KEJ: Da, budući da smo dobili prevod.

SUDIJA ROBINSON: D2 se usvaja, a takođe tabulatori od 13 do 16. Izvolite, gospodine Sakson.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: TUŽILAC SAKSON

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, da li me čujete?
SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Trudiću se da pravilno izgovaram vaše prezime, ali ne mogu da vam garantujem da će uvek biti tako. Profesore, na kraju vašeg svedočenja u petak prošle nedelje, vi ste nešto rekli šta sam zapamtio. Citiram, rekli ste: "Ne želim da odvajam ljude, Albance i Srbe, budući da su i jedni i drugi puno propatili tokom tog rata. To je bila velika nesreća". Hteo bih da vam postavim neka pitanja, jer koliko sam ja shvatio, nakon događaja od 1999. godine vi ste u svom profesionalnom svojstvu radili na određeni način kako biste ublažili tu nesreću. U stvari, hoću da kažem da ste radili na ekshumaciji i identifikaciji osoba koje su umrle na Kosovu 1999. godine. Da li sam to dobro rekao? Da li je to tačna izjava? Morate glasno da odgovorite.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Sasvim korektno ste rekli. To je potpuno tačno.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li bi bilo fer da pretpostavimo da budući da ste se vi, odnosno vaš ured preselio severnije u Srbiji, dakle nakon događaja 1999. godine, da biste završili sa svojim sudsko-pravnim istragama na Kosovu, da bi vam bila potrebna pomoć i

saradnja zvaniĉnika iz UNMIK-a (United Nations Mission in Kosovo)?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Apsolutno taĉno.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da li moŹete da se setite, na primer, kada ste prvi put kontaktirali sa UNMIK-om i kada su vam oni pruŹili pomoć u tom smislu? Koje godine je to bilo?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Prvi put sam kontaktirao sa UNMIK-om, sa njihovim struĉnjacima, mislim da je bila 2001. godina, kada je doŹlo do teroristiĉkog napada na autobus, na putu administrativna granica na Merdaru i Podujeva (Podujeve). Tada je poginulo 11 osoba i ja sam sa svojim kolegama poŹao da zajedno sa kolegama iz UNMIK-a, koji su bili razliĉitih nacionalnosti, uradimo obdukciju tih tela i to je raĉeno u vojnoj ... U britanskoj vojnoj bolnici u PriŹtini.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Dakle poĉetkom 2001. godine i nakon toga, vi ste imali kontakte i ostvarivali ste saradnju sa UNMIK-om, kako biste mogli da obavljate taj forenziĉki posao na Kosovu? Da li je to taĉno?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da li se seĉate da li je to bilo poĉetkom, sredinom, pri kraju godine, dakle kada?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne bih mogao taĉno da vam kaŹem. To je bilo 2001. godine, kada je prvi put preko komisije Savezne Republike Jugoslavije uspostavljena saradnja na ovom problemu i ja sam sa svojim kolegama iz UNMIK-a, oni su bili razliĉitih nacionalnosti, iz razliĉitih zemalja, sa mojim timom, sa mojim kolegama koji rade sa mnom zajedno, radio na ... Poĉeli smo da radimo na nekim ekshumacijama. Pre svega smo pregledali nekoliko tela koja su već bila ekshumirana na Institutu za sudsku medicinu u PriŹtini (Prishtine), tamo gde sam ja nekada radio. Izvinite, ako sam oduŹio. Ta saradnja je bila izuzetna i danas traje sa veoma velikim uspehom.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li su vam pripadnici UNMIK-a takođe pomagali ukoliko su vam bila potrebna neka dokumenta ili neka dokumentacija koja je, na primer, ostala na Institutu za sudsku medicinu u Prištini, koja je ostala tamo 1999. godine?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne. Tu dokumentaciju više nikad nisam video. Oni su nama davali samo dokumenta koja su se odnosila na istrage, pogibije Srba ili drugih nealbanaca, ali Albanaca iz perioda 1999. godine i autopsičke izveštaje koje su odradili lekari koji su došli sa KFOR-om (Kosovo Force) ili eventualno haški istražitelji i ništa drugo.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Kada ste tražili od njih pomoć, kada vam je, na primer, bila potrebna neka dokumentacija ili ako vam je bila potrebna pomoć UNMIK-a da se pribavi određena dokumentacija, da li je takva vaša molba ikada bila odbijena, ukoliko se sećate?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne. Ja sam vam rekao i malo pre da je saradnja bila na visokom nivou.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Hteo bih takođe da se pozabavimo nečim šta ste danas rekli i to je nešto šta je veoma jasno bilo tokom vašeg svedočenja. Gospodin Milošević vas je pitao da li ste upoznati sa običajima ljudi na Kosovu. Da li se sećate da vas je to pitao gospodin Milošević? To je bilo otprilike pre jednog sata ili čak manje.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore, ako se ne varam, vi ste rođeni na Kosovu, tamo ste odrasli, tamo ste studirali, tamo ste radili sve do 1999. godine, mada je, u stvari, vaš rad i dalje tamo. Da li možemo da zaključimo da ste tokom čitavog vašeg života stekli prijatelje među pripadnicima raznih nacionalnih grupa koje žive na Kosovu, dakle i prijatelje i kolege.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ma svakako. Imao sam i komšije i prijatelje i kolege Albance. Radio sam sa njima i veoma

dobro sarađivao. Ja lično nisam nikada imao problema.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: I bili ste upoznati sa njihovim običajima, sa tradicijom, sa načinom života albanskog stanovništva, barem vaših prijatelja.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Kada sam govorio o običajima albanskog stanovništva, u ovom slučaju je bio običaj muslimana Albanaca, a ne katolika Albanaca koji imaju neke druge običaje. Bio sam upoznat i sa jednima i sa drugima, jer sam 46 godina živeo sa njima.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Tokom tih 46 godina, da li ste se ikada našli u nekoj situaciji kada ste saznali ili čuli da je, recimo, neko od vaših albanskih prijatelja ili kolega poznat pod više imena, ne samo pod jednim?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Nisam razumeo pitanje. Molim vas ponovite ga ... formulišite. Ne znam o čemu govorite. Nisam razumeo. Molim vas ponovo, ako može.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Daću vam konkretnije primere. Na primer, da li ste ikada imali prijatelja ili kolegu Albanca koji je, recimo, na ličnoj karti imao određeno ime i prezime, ali je vama i svojim prijateljima bio poznat pod nekim drugim imenom? Na primer, pod imenom njegovog oca. Da li se sećate neke takve situacije?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne sećam se toga. Na to, čini mi se, nisam nikad naišao.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Zamoliću vas za pomoć u vezi sa nečim, a takođe molim pomoć i od sudskog poslužitelja. Molim da se svedoku pokaže kopija dokumenta D291. Radi se o dokumentu koji je predočila sudija Marinković, dokument je na ćirilici. Taj dokument treba da se da profesoru Dobričaninu, a za ostale strane u postupku imamo engleski prevod. Molim da se engleska verzija stavi na grafoskop i molim da se na grafoskop stavi strana 2 tog doku-

menta. Profesore Dobričanin, radi se o spisku imena koji je sačinio neko koga vi poznajete. To je sačinila Danica Marinković, dakle to je spisak identifikovanih tela pronađenih u Račku. Hteo bih da vam skrenem pažnju na stranu 2, na brojeve 32, 33 i 34, koji se nalaze negde pri kraju engleske verzije, a malo više na srpskoj verziji. Dakle, da li vidite prvo ime? Prvo ime je Šukri Jašari (Shukri Jashari), pod brojem 33 Raif Jašari (Raif Jashari), a pod brojem 34 Jašar Jašari (Jashar Jashari). Da li vidite ta imena?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vidite. U redu. Takođe bih hteo da vam pokažem aneks optužnice Tužilaštva u ovom Predmetu. Tužilaštvo u ovom Predmetu je takođe predočilo spisak imena koji su umrli u Račku. Ja takođe mogu da dostavim jedan primerak svedoku kao i jedan primerak za grafoskop. Molim da se prikaže prilog "A" optužnice, strana 43 engleske verzije. Da li imate sad pred sobom spisak Tužilaštva, profesore Dobričanin? Da li vidite taj spisak?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da. Vidim.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Ako pogledamo negde na pola te strane, videćemo ona ista imena koja sam vam pročitao sa spiska sudije Marinković. Dakle tri pripadnika porodice Jašari: Jašar Jašari, Raif Jašari i Šukri Jašari. Da li vidite ta imena?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Možemo da vidimo da se sva ta tri imena nalaze na oba spiska. Da li se slažemo u vezi sa tim?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Hteo bih da pogledate nešto niže ovu istu stranu. Malo niže na toj strani videćete da se nalaze imena dve osobe sa prezimenom Saljihu (Salihu): Jašar Saljihu (Jashar Salihu) i Šukri Saljihu (Shukri Salihu). Da li vidite ta dva imena?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Molim posluŃitelja da skloni taj spisak za trenutak sa grafoskopa, budući da bih hteo da koristim još jedan dokument. Gospođo Diklić (Diklich), hteo bih sada da pokaŃem jednu izjavu i to izjavu Rize Saljihua (Riza Salihu), molim vas. Molim da se i ova izjava stavi na grafoskop radi javnosti. Profesore Dobrićanin, ne znam koliko dobro vladate engleskim jezikom, ali ja ću da proćitam određene delove kako biste ćuli i prevod. Radi se o izjavi svedoka koja je data kancelariji TuŃilaštva ovog Suda. Izjavu je dao ćovek po imenu Riza Saljihu. Ako pogledamo samu ovu izjavu, u paragrafu 2 gospodin Saljihu kaŃe da Ńivi u selu Raćak, da je najstariji od Ńestoro braće i da su tri njegova brata bila ubijena u Raćku 15. januara 1999. godine. Odmah ispod toga on navodi imena svoje pokojne braće: JaŃar Salihu, Raif Saljihu i Ńukri Saljihu. Ako se sećate, ta imena smo videli: JaŃar, Raif i Ńukri. Ta imena smo videli na oba spiska koja sam vam pre nekoliko minuta pokazao, ali prezime je bilo "JaŃari". U paragrafu tri gospodin Saljihu dalje objaŃnjava da su prilikom rođjenja, naravno, braća dobila prezime Saljihu, ali u paragrafu 4 on objaŃnjava da je imao ujaka JaŃara Saljihua i da su ponekad ljudi u selu Raćak nazivali ćlanove njegove porodice po imenu "JaŃari", a zatim u paragrafu broj 5 objaŃnjava da kada su tela njegove braće otkrivena u januaru 1999. godine, da je neko netaćno identifikovao njegova tri brata pod prezimenom JaŃari. On takođe u paragrafu 7 navodi da obeleŃja na grobovima njegove braće nose porodićno ime Saljihu. Zamolio bih sudskog posluŃitelja da ove tri fotografije stavi na grafoskop. Ove tri fotografije sam ja napravio pre nekih desetak dana na groblju u Raćku. Dakle na prvoj fotografiji vidimo ime JaŃar Saljihu, na drugoj vidimo ime Raif Salihu, a na trećoj fotografiji vidimo ime Ńukri Salihu. Zahvaljujem se posluŃitelju. A brat u izjavi koju je dao takođe kaŃe kako je dao i za svoju braću izvode iz matićne knjige umrlih, gde se oni navode pod prezimenom Saljihu. Profesore, ja znam da ste vi dugo Ńiveli na Kosovu. Sada ste se upoznali sa ova dva spiska imena koja sam vam pokazao. Dakle, jedan spisak je naćinila sudija Marinković, drugi spisak je naćinila kancelarija TuŃilaštva. Da li

možemo sada da se složimo da je, u stvari, načinjena greška i u jednom i u drugom spisku, odnosno tamo gde stoji prezime Jašari, dakle gde imamo imena Raif, Šukri i Jašar, da je to netačno na oba spiska, odnosno da to nije baš najtačnije prikazano? Da li se slažete s ovim šta sam vam upravo sad prikazao?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Slažem se i molim vas, časne sudije, sudija Robinson, dozvolite mi sa dve ili tri rečenice da nešto objasnim u vezi ovoga.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, izvolite.

SVEDOK DOBRIČANIN: Iz tima sudsko-medicinskog nismo učestvovali u identifikaciji konačnoj. To je radila kriminalistička tehnika. I mi znamo da je od svih 40 tela u Račku, identifikovano 37. Ja mislim da je zabuna kod tri osobe zapravo potekla iz ovih imena i prezimena u kojim ... U stvari, radi se o istim osobama. Međutim, ono šta je veoma značajno i šta smo mi stalno govorili i o tome smo diskutovali, nismo imali neki poseban zaključak, tri osobe, obdukovane koje su donete iz sela Račak nisu bile obrezane, nije izvršena cirkumcizija koja je običaj kod svih muslimana u svetu i kod muslimana Albanaca na Kosovu i Metohiji. Bojim se da su ta trojica, namerno ili nenamerno putem navodnog prepoznavanja, nisu svi identifikovani samo na osnovu prstiju ... Otisaka prstiju i ličnih karata, već i prepoznavanjem od strane bližih i daljih rođaka, da su ta trojica odneta i sahranjena na drugom mestu, a da su braća, troje Jašari kojima inače pripada, normalno, to da se sahrane u svojoj porodičnoj grobnici ili u selu, sahranjeni pod ovim imenima koje ste vi ovih dana slikali. Mi nemamo nikakav drugi trag o ovome, ovo je samo istinita moja izjava da smo tri osobe našli da nisu bile obrezane, što znači da nisu bili muslimani. Toliko. Oprostite, možda sam malo duži bio.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Sakson, da li na osnovu tog spiska proizilazi da imate, u stvari, previše tela na spisku?

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Pa ima još toga šta ću da pojasnim tokom ove procedure, časni Sude. Uz svo dužno poštovanje, ne bih sad odmah odgovorio na vaše pitanje. Profesore DobriĀanin, ni u jednom trenutku nisam hteo da impliciram da ste vi poĀinili neku grešku prilikom identifikacije. To nije bila moja namera. Ja jednostavno pokušavam da pojasnim ovu situaciju sa imenima. Vi se sećate da je sudija Marinković govorila o tim neslaganjima između spiskova i ja samo pokušavam to da pojasnim. Zamolio bih da se na grafoskop ponovo stavi spisak D291. Dakle to je spisak sudije Marinković i molim da se na grafoskop stavi strana 3 tog dokumenta. Profesore DobriĀaninu, skrećem vam paŹnju na telo broj 37. Da li vidite to? Ime je Sabri Źulja.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Silja (Sabri Syla).

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Silja. Hvala vam što ste me ispravili. Dakle ime Sabri, a prezime Silja. Molim da se sada umesto spiska sudije Marinković stavi na grafoskop prilog "A" optuŹnice. Profesore DobriĀanin, ako pogledate niŹe ovaj spisak, tu nećete da vidite niko ga pod imenom Sabri Silja, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne. Ima Silja Źeremet (Syla Sheremet) i Silja ŹuĀiri (Syla Shuqiri).

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da, ali nema Silje Sabri. Āasni Sude, da li je sad zgodan trenutak za prvu pauzu.

SUDIJA ROBINSON: Da, hvala vam, gospodine Sakson. Pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, nastavite, gospodine Sakson.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Hvala. Pre pauze ... Profesore DobriĀanin, da li me Āujete? Āujete li me sada?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. Neposredno pre nego što smo otišli na pauzu ustanovili smo da nigde u dodatku "A" optužnice ne možemo da pronađemo ime Sabri Silja ili Šulja, u zavisnosti od toga kako se izgovara, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Molim ponovo poslužitelja da mi pomogne. Molim da dostavi izjavu Miljazima Silje (Milazim Sylja). Molim da se kopija stavi na grafoskop. Ovo je izjava data Tužilaštvu. Izjavu je dao Miljazim Silja. On je takođe stanovnik Račka. U paragrafu 2 kaže da je bio pripadnik OVK i da je 15. januara bio negde drugo, a ne u Račku. U paragrafu 3, kaže: "Sledeći pripadnici moje porodice ubijeni su u Račku 15. januara: Sabri Silja", a to je otac osobe koja daje izjavu, zatim "Hakim Metuši (Hakim Metushi)", njegov stric "Arif Metuši (Arif Metushi)", još jedan stric i "Sahida Metuši (Sahida Metushi)", njegova tetka. U paragrafu 5 gospodin Silja kaže: "Prilikom rođenja, moj otac i njegova dva brata dobili su prezime Silja. U jednom trenutku osamdesetih godina njegova dva strica odlučila su svoje prezime da promene u prezime Metuši, čime su sledili tradiciju u toj porodici". U paragrafu 6 dalje se objašnjava da je otac davaoca izjave u to vreme radio u Makedoniji i on tamo nije mogao da promeni svoje prezime. Kada se vratio iz Makedonije na Kosovo, nije mogao formalno da promeni svoje prezime iz Silja u Metuši. U paragrafu 7 izjave stoji da je otac davaoca izjave sahranjen sa svojom braćom na groblju u Račku i to u grobu koji je označen imenom "Sabri Metuši (Sabri Metushi)". Opet mi treba pomoć sudskog poslužitelja. Molim da tri fotografije stavimo na grafoskop. Vidimo ovde prvu fotografiju, to je Arif Metuši. Sledeću fotografiju molim. Ovo je fotografija groba Sabrija Metušija, to je otac davaoca izjave, takođe poznat pod imenom Sabri Silja i ovo je fotografija groba Hakima Metušija. U poslednjem paragrafu stoji da uz izjavu ide i kopija lične karte Sabrija Silje. I tako se to ime nalazi na listi koju je sačinila sudija Marinković. Molim da sada pogledamo dodatak "A" optužnice. Profesore Dobričanin, pogledajte ovu listu i negde u don-

joj polovini videćemo dva imena: Arif Metuši i Hakim Metuši. Međutim, nigde nema njihovog brata Sabrija Metušija, koji je takođe poznat pod imenom "Sabri Silja". Da li se slažete s tim?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Verovatno je tako, samo moram da vam skrenem pažnju, ja o ovim imenima nemam baš nikakvog pojma. Mi nismo dok smo radili obdukcije na institutu, dobili imena poginulih, niti je to nas interesovalo, jer su ti ljudi bili prebaćeni u mrtvačnicu i izvršili proces identifikacije i dokumenta sa tog procesa ponesena su u krim-tehniku pokrajinskog SUP-a i ja jedino mogu sada da vam kaŕem da sam ova imena sada našao i nigde više. Tako da zaista ne znam ... Ne znam zbog ĉega me ovo pitate, kad ja o tome ništa ne znam. Niti su mi poznata imena, niti su mi poznate te nedoumice oko ovoga da li je ovaj ili onaj. Ja zaista ne znam o tome ništa. Prvi put vidim ovo ovde sada, od svih ovih dokumenata, jer mi smo završili obdukcije, proces identifikacije je bio na drugom mestu i u drugim prostorijama, tako da to meni nije bilo poznato. Bilo je potrebno nekada kasnije da mi dostave proveru imena da bismo upisali u naše protokole. To ja nikada nisam dobio.

TUŒILAC SAKSON – PITANJE: Profesore DobriĀanin ...

SUDIJA BONOMI: Gospodine Sakson, da li se ime Sabri Silja nalazi na spisku sudije Marinković?

TUŒILAC SAKSON: Da.

SUDIJA BONOMI: Gde to mogu da pronađem?

TUŒILAC SAKSON: To je broj 37.

TUŒILAC SAKSON – PITANJE: Profesore DobriĀaninu, ja vam to pitanje postavljam zato ŕto vi imate dobro poznavanje albanske kulture. Zato vas ja to pitam, kako bismo to pokušali da razjasnimo.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Dozvolite mi samo kratko ako mogu da vam pomognem. Verujte mi malo sam zbunjen oko ovoga.

Postoji kod Albanaca porodica koja ima ... Čiji članovi imaju različita prezimena. Ne samo kod Albanaca. Ima delova Kosova gde i Srbi menjaju prezimena, pa dva rođena brata nemaju isto prezime. To je, verovatno, ostatak te kulture koja se zajednički razvijala vekovima. Međutim, postoji kod Albanaca, kad dođe neko da prepozna i to smo imali prilike ranije da vidimo: kaže Miftar Banuši (Miftar Banushi), a u stvari se Miftar ne preziva Banuši, nego Miftar od oca Banuša (Bnush). Moguće je da i to ovde, umesto da bude dato prezime, da se kaže Salihu Jašari ili Jašarit (Jasharit), znači Salih Jašarev, a ne Jašarević ili Jašari ili tako dalje. Ima i prezimena kod nekih Muslimana koji nisu Albanci, Jašarević i tako dalje. Nije to bitno. Tako da je moguće to izvor zabune. Ja zaista ne znam.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Hvala, profesore Dobričanin. Ne želim da vam time dosađujem, niti drugim ljudima u ovoj sudnici. Želeo bih da razmotrimo samo još jedno ime i onda idemo na jednu drugu temu.

SUDIJA BONOMI: Da li je to nešto o čemu ovaj svedok može konkretno da govori, jer on je rekao sve šta zna? Zar ovo ne spada u iznošenje argumenata o činjenicama?

TUŽILAC SAKSON: Časni Sude, Tužilaštvo smatra da budući da ovaj svedok dobro poznaje albansku kulturu, a kao što je i sam rekao i lokalnu srpsku kulturu i imajući u vidu ovaj odgovor koji je on upravo dao, da on može da potvrdi da je ovakva vrsta zabune zapravo relativno česta unutar te kulture u kojoj je on živeo mnogo godina i na taj način možemo da objasnimo zašto postoje razlike između dva spiska. Časni Sude, da bismo uštedeli vreme, želeo bih sada Pretresnom veću da dostavim jedan podsetnik. Molim da se ovo označi kao dokazni predmet. Molim da jednu kopiju stavimo na grafoskop. Časni Sude ovo je jedna jednostavna tabela koju je pripremio Tužilaštvo. U prvoj koloni nalaze se imena iz dodatka "A" optužnice. U ostalim kolonama navode se dokazi koje Tužilaštvo ima za neke od ovih ljudi koji se odnose na korišćenje drugih imena ili

drugih prezimena tih ljudi i ja ovo nudim kao podsetnik za Pretresno veće, a mi ćemo vrlo skoro da pošaljemo jedan pisani podnesak u vezi s ovim pitanjem. Ja ću takođe Pretresnom veću da dostavim revidirani popis imena za segment optužnice koji se odnosi na Račak. Da ovaj optuženi ima advokata koji ga zastupa ili da postupa u nešto boljem duhu saradnje, mi bismo to pokušali da dogovorimo sa drugom stranom, ali smatramo da u okolnostima ovog Predmeta to nije prikladan način postupanja. Ako nemate više pitanja o ovome, idem na sledeću temu.

SUDIJA ROBINSON: Da, uradite to.

ADVOKAT KEJ: To bi, u stvari, trebalo da bude zahtev za izmenu optužnice. O tome se tu radi, jer imena u dodatku "A", neka od njih su duplicirana, neka su imena ispuštena i trebalo bi, dakle, u vezi s tim da se dostavi podnesak, da se da objašnjenje istorijata cele stvari, zasnovano sada na dostupnim dokazima.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA BONOMI: Gospodine Sakson, ima li drugih primera kada je Tužilaštvo pisala optuženom i tražilo da se s njim dogovori u vezi sa nekim pitanjima, a da to nije urodilo rezultatima? Ako nema takvih primera, zašto vi to ne pošaljete njemu i pitate ga da se on s tim složi, umesto da šaljete Pretresnom veću?

TUŽILAC SAKSON: Časni Sude, ja radim na ovom Predmetu otkako je optuženi pritvoren leta 2001. godine. Meni nije poznata niti jedna indikacija ovog optuženog od tog vremena da on uopšte želi da komunicira sa pripadnicima Tužilaštva. I ja možda nisam u pravu, prošlo je dosta vremena, ali to je, eto, moj utisak. Možda gospodin Najs može da kaže nešto više o tome.

SUDIJA BONOMI: Ali vi ovo sada okrećete na glavu, gospodine Sakson. Ja shvatam da vi imate problem. Nemojte pogrešno da me shvatite. Međutim, ako vi imate nešto o čemu želite konkretno da se

dogovorite sa optuženim, možda je to vredno da se pokuša. Ne možete niša da izgubite, ako to pokušate.

TUŽILAC SAKSON: Shvatam šta ste rekli, časni Sude. U redu. Ići ćemo tim kanalima.

SUDIJA ROBINSON: Vaša sledeća tema, gospodine Sakson.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, imam sada neka pitanja o vašem svedočenju od prošle nedelje. Ali na samom početku, budući da je od tada proteklo nekoliko dan, možda ste imali nešto vremena da razmislite o onome šta ste rekli ovde prošle nedelje, pa bih prvo želeo da vas pitam ima li nešto šta biste vi, u vezi sa onim šta ste prošle nedelje rekli, želeli da promenite, dopunite ili na bilo koji način modifikujete?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne bih imao ništa ni da dodam ni da oduzmem. Moguće da su neke formulacije samo mogle da budu jasnije i tako dalje, inače ne sećam se da sam nešto rekao da nije jasno bilo i ne bih dodavao ništa.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Molim poslužitelja da svedoku pokaže ... Ili je to možda već kod profesora Dobričanina. Pogledajte, molim vas, tabulator 6 vaših dokaznih predmeta. To su opšti zaključci do kojih je došao jugoslovenski tim sudsko-medicinskih stručnjaka, datirano je 30. januara 1999. godine. Dokument je upućen sudiji Danici Marinković. Imate li to pred sobom?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Imam.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Pogledajte, molim vas, poslednji paragraf u tom dokumentu, paragraf broj 14 i tu stoji: "Trebalo istaći da je rad svih eksperata sudske medicine koji su učestvovali u datoj ekspertizi bio na visokom profesionalnom nivou i sa potpunim uzajamnim poštovanjem i poverenjem". Vidite li to?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Znaĉi u najmanju ruku, 30. januara 1999. godine vi niste imali nikakve probleme, niti ste Źeleli da uputite bilo kakve kritike doktorki Heleni Ranta?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Svakako ne. Sa njom sam sarađivao izvanredno.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. A pogledajmo sada tabulator 11. to su stvari izreĉene na jednoj konferenciji za Źtampu koju je imala doktorka Ranta 17. marta 1999. godine. I ako pogledamo treću stranu Da, to je dokazni predmet C1. Profesore DobriĀanin, u poslednjoj reĉenici prvog paragrafa, vidimo sledeće: "Nije bilo nikavih indikacija da se radi o ljudima koji bi bili bilo Źta drugo, nego nenaoruŹani civili", strana 4, drugi paragraf.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da, našao sam.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Oĉigledno je da vi i vaŹe jugoslovenske kolege, da se vi sa tom reĉenicom niste slagali, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Nismo se slagali sa ovom reĉenicom.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Znaĉi problemi, da se posluŹim tom reĉi, problemi u vezi sa radom doktorke Ranta pojavili su se 17. marta 1999. godine, sa tom reĉenicom na toj konferenciji za Źtampu. Da li je to taĉno?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da, i mislim da je to bila jedna od naŹih primedbi na izlaganje kolegince Helene Ranta. Ako mi dozvolite, objasniću i zbog ĉega.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Ja mislim da mi veĉ znamo zbog ĉega, profesore DobriĀanin. A sada pogledajte tabulator 3, taĉka 1. U stvari, izvinjavam se, prvo da pogledamo tabulator 3. ProŹle nedelje vi ste u vaŹem svedoĉenju rekli da je bilo neslaganja između doktorke Ranta i drugih ĉlanova finskog forenziĉkog tima u vezi sa rezultatima rada, u vezi sa događajem u Raĉku. Tabulator 3 je ĉlanak koji

je objavljen u časopisu *Forensic Science International* u februaru 2001. godine. To je jedan od članaka koji ste vi na ovom Sudu prezentirali. Ima li u tom članku bilo šta s čime se vi ne slažete?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Apsolutno nema ničega s čime se ja ne bih složio. To je članak koji je pisao o našem zajedničkom radu.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Možete li da nam kažete gde u tom članku može da se pronađe neslaganje sa Helenom Rantom? Gde se to neslaganje spominje?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ja imam pred sobom englesku varijantu. Ja engleski ne znam dobro, ali svejedno. Mislim da tu nema decidnog neslaganja, ali ima toga da se kaže da nije na sudsko-medicinskim stručnjacima da govore o poreklu i o događajima koji su se dešavali tamo gde su tela pronađena. Mislim da je to jedino neslaganje. Da li je neslaganje, neka oni sami ocene.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Doktore Dobričanin, da li vi sugerišete da tokom vašeg svedočenja prošle nedelje niste govorili šta se dogodilo u Račku?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Molim vas preformulišite pitanje. Nisam razumeo. Možda ... Dajte još jednom ...

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vi ste upravo sada rekli Pretresnom veću: "Mislim da nema većih neslaganja". Dobro, to smo, dakle, razjasnili. "Ali ja verujem da stručnjaci sudske medicine ne bi trebalo da govore o tome šta se dogodilo na mestu gde su pronađeni leševi". Pa zar ne mislite da ste vi u četvrtak i petak, kad ste svedočili pred ovim Pretresnim većem, radili upravo to. Vi ste iznosili vaše mišljenje ili mišljenja o tome šta se zapravo dogodilo u Račku 15. januara 1999. godine?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Gospodine, ja takvo mišljenje nisam mogao da iznesem ni po kojim kriterijumima. Da su me pustili da uđem 15. januara u Račak, danas biste imali mnogo određenije odgovore u vezi sa tim i ja sam samo rekao kad ste me jednom ...

Kad me je gospodin sudija, ne znam taĉno ko, pitao zašto sam naglasio ... Upravo rekao reĉ da se moŹda radi o egzekucijama ... Da se ne radi o egzekuciji. Ja sam dao neka svoja objašnjenja i to je jedina stvar, jedina konstatacija o kojoj sam ja govorio o događajima u Raĉku. Nikad ne bih rekao ništa o Raĉku, sem onoga šta sam video, a to ne daje pravo nikome da donosi bilo kakve zakljuĉke.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. Idemo dalje. Ako pogledamo paragraf 4 ovog istog dokumenta, vidimo sledeću reĉenicu: "Forenziĉki patolozi", to je strana 8, dakle "Forenziĉki patolozi mogu da utvrde uzrok i naĉin smrti i konstatuju druge povrede, patološke promene i ĉinjenice za identifikaciju. Procena za razloge događaja, njihovo političko i moralno znaĉenje ili veza Źrtava sa političkim ili drugim organizacijama su sve pitanja koja se nalaze van obima sudsko-medicinske nauke. To treba da shvate i vlasti i sami forenziĉari". Vaši komentari prošle nedelje o tome da su svi ili neki od Źrtava u Raĉku imali veze sa izvesnim organizacijama, kao što je, na primer, seoska straŹa, spadaju upravo u tu kategoriju, zar ne?

SVEDOK DOBRIŃANIN – ODGOVOR: Ja sam dobio pitanje da objasnim višeslojnost oblaĉenja odeće, da objasnim ono šta sam video tih meseci i godina na Kosovu i ja sam dao svoje mišljenje, ne kao specijalista sudske medicine, nego kao ĉovek koji poznaje dosta okolnosti pod kojima se sve to odigravalo, jer sam stalno putovao, bio sam stalno na putu zbog razliĉitih obdukcija na terenu i ništa više od toga. Na osnovu onoga šta smo radili na obdukcijama na Institutu za sudsku medicinu, proistekli su svi ostali zakljuĉci.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Dobro, da razjasnimo to profesore. Vi ste rekli "dao sam svoje mišljenje ne kao specijalista sudske medicine". Da li onda mi ovde danas moŹemo da zakljuĉimo da su mišljenja koja ste vi prošle nedelje dali o moguĉoj verziji događaja u Raĉku 15. januara 1999. godine, mišljenja koja nisu zasnovana na vaŹoj ekspertizi struĉnjaka sudske medicine, nego tek vaše mišljenje?

SVEDOK DOBRIŃANIN – ODGOVOR: Do trenutka kada sam video

leševe u džamiji u Račku i posle toga kada sam video leševe u našem institutu, znači sve ono šta sam video kao građanin koji je prolazio kroz selo, a i kao član istražne ekipe koja je pod vatrom obišla te rovove, rekao sam kao član istražne ekipe, a sve ono šta se odnosilo na leševe, rekao sam kao profesor i specijalista sudske medicine. To su dve stvari koje treba razlučiti.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. Hvala vam što ste nam objasnili tu razliku. Usput rečeno, u jednom trenutku prošle nedelje, dok ste svedočili, ja znam da ste vi danas rekli da nije bilo velikih neslaganja između doktorke Ranta i drugih pripadnika finskog tima, ali prošle nedelje ste rekli da su Finci, kolege doktorke Ranta, negde objavili jedan izveštaj i sudija Bonomi vas je onda pitao kakav je to izveštaj, gde je to objavljeno, možete li da nam kažete gde možemo da pronađemo taj izveštaj i vi niste mogli da nam tada date konkretan odgovor. Jeste li možda imali vremena o tome da razmislite?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Pa nije baš da sam rekao da su objavili. Ja sam vam kazao da negde sam čuo, negde sam video. Gde je to bilo, možda u našim međusobnim razgovorima. Mi smo mnogo diskutovali o svemu na tom institutu, kao kolege. Moguće da smo i tada govorili. I mi smo svi upravo razmišljali o tome kako bismo mogli da objasnimo one položaje svih onih rana kod ljudi koji su dobili višestruke povrede tela, pa smo u tom trenutku govorili da to ne liči na egzekuciju. Ne liči na egzekuciju. Mi nismo svedoci događaja. Među njima ni ja nisam svedok događaja. Sudski lekar govori sa manje ili više verovatnoće o događaju koji je izazvao ovakve ili onakve povrede. I vi morate to tako da razumete.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričaninu, vi ste se poslužili zamenicom "mi". Rekli ste "Mi smo o svemu diskutovali kao kolege, razmišljali smo o tome, pitali smo se" i onda "mi smo rekli da to nije izgledalo kao egzekucija". Da li sada u to uključujete i Fince, odnosno tim Evropske unije (European Union) kad koristite reč "mi" i ako je odgovor potvrđan, recite nam koji su to konkretno bili pripadnici finskog tima?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Prvo, nisam rekao da smo rekli da to nije bilo pogubljenje, nego da nam nije liĉilo na pogubljenje. A svi pripadnici svih timova i srpskog i finskog i beloruskog i razgovarali smo o svakom sluĉaju, o svim sluĉajevima. Mi smo imali naŝe pauze koje smo koristili za dopunu, tako i za prijateljske i kolegijalne razgovore i tu smo razgovarali o svim moguĉnostima, jer ni nama svima nije moglo, ni danas mi nije potpuno jasno kako bismo mogli da objasnimo svaku od tih povreda. To je normalna stvar. Mi govorimo verovatno ili najverovatnije, a nikada 100 posto sigurno.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Professore DobriĀaninu, joŝ samo jedno pitanje o ovome i onda ĉemo da idemo dalje ...

SUDIJA BONOMI: A jeste li dobili odgovor na vaŝe prethodno pitanje?

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Ne, zato Źelim da postavim dodatno pitanje. Moŝete li da imenujete bilo kog konkretnog pripadnika finskog forenziĉog tima koji se izriĉito sloŝio sa vaŝim zakljuĉkom, da ono ŝta se dogodilo u Raĉku nije izgledalo kao pogubljenje? Imenujte mi jednog ĉlana tima?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne, ne mogu da vam imenujem nijednog ĉlana, ni finskog ni naŝeg tima. Mnogo je godina proŝlo. To je bio razgovor ... Ovako, van, van naŝe sale obdukcione, verovatno i u sali samoj i tako dalje. Ne mogu da vam kaŝem niŝta.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Znaĉi proŝlo je mnogo godina. Pogledajmo onda, profesore, tabulator 12 vaŝih dokaznih predmeta. Tabulator 12 je ĉlanak koji ste napisali vi, profesore DobriĀanin i joŝ trojica vaŝih kolega. Sada bih Źeleo da pogledate stranu 13 na engleskom. Na strani 13 u engleskom prevodu, negde oko sredine strane vi i vaŝe kolege zapoĉinjete diskusiju o Heleni Ranti, voĉi finskog tima eksperata i spominjete ovde, ĉini mi se i naŝ tabulator 11. To je konferencija za ŝtampu od 17. marta 1999. godine. Evo ŝta vi kaŝete prema engleskom prevodu: "Koristeĉi politiĉku, a ne medi-

cinsku terminologiju, doktorica Ranta osuđuje Srbe za masakr nedužnih, nenaoružanih civila” i onda dalje se nešto kaže o tome da difenilamin (diphenylamine) test ne može da se smatra sigurnim i tako dalje. I tako dalje. Vidite li ovaj deo, profesore Dobričanin?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da pogledamo sad prethodni tabulator, tabulator broj 11. To je tekst komentara koje je iznela doktorica Ranta na svojoj konferenciji za štampu 17. marta. Recite nam, molim vas, gde u tim komentarima doktorica Ranta osuđuje Srbe?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Poštovani gospodine, postoje direktni i indirektni pokazatelji nečega o čemu je govoreno u mom stručnom članku. Ako kažemo da je ovaj dokument po svom naslovu “Izveštaj forenzičkog stručnog tima Evropske unije o događajima u Račku” (A Report of the Forensic Professional Team of the EU About Events in Racak), a u prvom pasusu govori se da su navedeni komentari ... Da navedeni komentari predstavljaju lično mišljenje autora i izveštaja, onda se govori o tome da ovo nisu komentari stručnog finskog tima ili tima Evropske unije, već komentari samo gospođe Helene Ranta. To ona govori. Ja to ne komentarišem na drugi način, nego tako. Ako ona kaže i zaključuje da se radi ...

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričaninu, izvinite, ja sam mislio da sam vam postavio sasvim direktno i jednostavno pitanje. Pitanje je glasilo: gde se u komentarima doktorke Ranta nalazi mesto gde doktorica Ranta osuđuje Srbe za događaje u Račku?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Nema tog ... Te rečenice. Ja tu rečenicu nisam našao u njenom komentaru i mislim da toj rečenici sigurno nije ni bilo mesta u tom komentaru, ali je indirektno štetna posledica ovakvog razmišljanja bilo, bilo početak bombardovanja Srbije i Crne Gore u to vreme. Sama reč da se radilo o nenaoružanim civilima, znači da se govori o brutalnom ubistvu i sama reč da su te žrtve nađene na ... U jarku i tako dalje, o čemu mi ne možemo da imamo nikakve podatke, nismo bili ni očevici ni gospođa Ranta ni ja, govori o tome da se prihvata neko razmišljanje koje bi išlo u

prilog toga da se radi zapravo o nekoj odmazdi nad albanskim stanovništvom sela Raćak. Ja sam, mislim, dao detaljna objašnjenja što se tiće testa sa difenilaminom i sumpornom kiselinom koja se u Ńargonu naziva "parafin test", onog dana. Ako ima oko toga nekih nedoumica, spreman sam da objasnim.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Da, ima, profesore Dobrićanin. Mislim da ste vi upravo sada rekli da u jednom stručnom članku koji je objavljen pod vašim imenom, da ste vi tu naveli nešto što nije taćno o jednom drugom kolegi. Da li smatrate da to podrazumeva odgovornost?

SVEDOK DOBRIĆANIN – ODGOVOR: Nisam naveo ništa šta je netaćno. Prokomentarisao sam to da sudskim lekarima ne lići da daju politićke komentare, tog tipa koji bi eventualno mogli da izazovu vrlo ozbiljnu reakciju međunarodne javnosti.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Professore Dobrićanin, molim vas da pogledate tabulator 12 ponovo, stranu 14 engleske verzije. Ako pogledamo negde na sredinu strane, nakon rećenice koju sam vam ranije proćitao, naćićete sledeću rećenicu: "Ovakvo rezonovanje politićara, a ne sudskog lekara, završava se mišljenjem da nema razloga da se zakljući da su Ńrtve pripadnici separatistićke Oslobođilaćke vojske Kosova". Da li vidite taj deo?

SVEDOK DOBRIĆANIN – ODGOVOR: Vidim.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Ako ponovo pogledamo dokument pod tabulatorom broj 11, dakle komentare doktorke Ranta, gde pri kraju njenih komentara nailazite na takav stav, na takvo mišljenje?

SVEDOK DOBRIĆANIN – ODGOVOR: Nailazim na strani 4, drugi pasus, u zadnjoj rećenici: "Nije bilo nikakvih indikacija da se radi o ljudima koji bi bili bilo šta drugo, nego nenaoruŃani civili". Ona nije imala pravo da ovo izjavi. Nije imala nikakve dokaze za nešto tako, a mi smo imali svi zajedno, i njen tim i naš tim, indirektno dokaze da su ovi ljudi imali na rukama barutne ćestice, zapravo nitrata, oprostite, nitrata. O tome moŃemo da razgovaramo, ali nikakve doku-

mente nismo imali, nikakve nalaze u to vreme nismo imali, a i posle toga, da su bili nenaoružani civili. To nije sudsko-medicinska kvalifikacija nečaga šta se tamo dešavalo.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, krenimo dalje na same događaje u Račku ...

SUDIJA BONOMI: Molim da mi se pojasni nešto, gospodine Sakson. Želim to da znam, ali sam valjda zaboravio. Da li je doktorica Ranta prihvatila da je parafinski test doveo do fizičkih rezultata? Druga je stvar kakvi se rezultati mogu izvući iz svega toga, ali jedan od rezultata je taj.

TUŽILAC SAKSON: Pa mislim da bi odgovor na vaše pitanje bio "ne", jer koliko sam ja shvatio takvi rezultati nikada nisu bili dostavljeni članovima finskog tima, budući da je testiranje na tragove baruta, odnosno na barutne čestice, da je to učinjeno pre nego što je stigla grupa finških eksperata. Siguran sam da bi doktorka Ranta mogla da vam da konkretniji odgovor.

SUDIJA BONOMI: Pa možda svedok zna odgovor na ovo pitanje? Profesore Dobričanin, da li je forenzički tim Evropske unije dobio detalje rezultata tehničara koji su sproveli parafinski test?

SVEDOK DOBRIČANIN: Mislim da nisu dobili. Mislim da nisu dobili. Nisam siguran, ali mislim da nisu.

SUDIJA BONOMI: Hvala.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, hteo bih da pokušam da rezimiram neke delove vašeg svedočenja od prošle nedelje, a koji su bili u vezi sa događajima u Račku. Vi ste izneli svoje mišljenje, koliko sam shvatio, radi se samo o mišljenju jednog običnog građanina, a to je da su žrtve u Račku bile ubijene tokom nekave borbene situacije. I vi ste to vaše mišljenje zasnovali, ako

sam dobro shvatio, na Āetiri faktora. I ja Āu sada da objasnim kako sam ja shvatio te faktore, pa onda moŹemo o tome da porazgovaramo. Prvi faktor je bio taj Źto su Źrtve na sebi imale viŹeslojnu odeću. Drugi faktor je taj Źto su mnoge Źrtve na sebi imale odeću koja je bila tamne boje. Treći faktor su rezultati testa na tragove baruta, a Āetvrti faktor je taj da su na telima pronaĀeni razni pravci metaka, dakle da su meci dolazili iz raznih pravaca. Da li bi se vaŹe svedoĀenje u vezi sa ovim pitanjem moglo rezimirati na ovaj naĀin?
SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Mislim da bi moglo.

TUŹILAC SAKSON: U redu. Sad bih hteo da prikaŹem jedan video snimak uz dozvolu Pretresnog veća. Sećate se da ste svedoĀili o tome kako niste videli nikakva oŹteĀenja na kućama u RaĀku kada ste vi bili tamo? Sada bih hteo da pogledamo ovaj video snimak. Mislim da je prvi snimak od 17. januara i to je snimak koji je bio predoĀen tokom svedoĀenja Danice MarinkoviĀ, odnosno iz tog materijala.

(Video snimak)

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Ovde vidimo rov u Źumi, vidimo lopatu. Molim da se snimak oyde zaustavi na trenutak. Profesore DobriĀanin, mislim da ste ovo vi na snimku. Dakle ovaj Āovek koji tu ĀuĀi izmeĀu ta dva vozila. Da li ste to vi?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da, da. To sam ja.

(Kraj video snimka)

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Ispravite me ako nisam u pravu. Mislim da je to bilo 17. januara. OĀigledno je da je zima i vi ste toplo obuĀeni, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da, ali sam imao samo jednu jaknu.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Da li ste bili goli ispod te jakne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne, gospodine.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Œta ste tog dana imali na sebi ispod te jakne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Mislim da sam imao džemper neki ili neku deblju koŒulju. Ne seĀam se. Znam da sam imao ovu jaknu. Nje se seĀam. Ona mi je sluŹila redovno kad idem na teren, tih meseci.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Dakle imali ste na sebi tu jaknu, imali ste džemper, zimsku koŒulju. Da li ste imali neku potkoŒulju, moŹda?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Gospodine, pogreŒili ste. Rekao sam da sam imao jaknu i verovatno džemper ili debelu koŒulju, a ne i džemper i debelu koŒulju. Ja nosim samo majicu bez rukava i niŒta drugo.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Moja greŒka ako sam vas pogreŒno shvatio. MoŹda je doŒlo do greŒke u prevodu. Ali ono Œta ja pokuŒavam da kaŹem jeste da ste imali viŒe od jednog sloja odeĀe na sebi tog dana, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ako raĀunate majicu i koŒulju, svakako.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Da li mogu da pretpostavim da osoba koja se nalazila s vama koja na sebi ima lepu plavu zimsku jaknu, da je ta osoba takoĹe imala neŒto na sebi ispod te jakne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Gospodine, ja to nisam ispiti-vao. Ja sam video samo jaknu.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Ali vi ste inteligentan Āovek. Razumno je i vi znate da mnogi ljudi zimi kada izlaze napolje, obuku zimsku jaknu, a obiĀno imaju neŒto ispod te jakne, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Svakako. Svakako da imaju. Nije sigurno jakna na golom telu.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da li bismo mi mogli da izvuĉemo odreĊene zakljuĉke iz ĉinjenice da ste vi i vaša kolegistica ili kolege, imali na sebi viŝe od jednog sloja odeĉe u januaru 1999. godine na podruĉju Raĉka, osim zakljuĉka da je bilo hladno?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ako mislite, gospodine, na viŝeslojnu odeĉu poginulih u Raĉku i da to uporeĊujete sa odeĉom koju smo mi nosili, to je sasvim druga priĉa. Tamo su nosili po dva para jakni, dva, tri para dŹempera, tople potkoŝulje, dva, tri para pantalona, dva, tri para ĉarapa i cokule ili ĉizme koje su bile jako dobro opremljene i tako dalje, a mi smo nosili ono ŝta smo normalno nosili, jakna sa eventualno nekim dŹemperom i nekom koŝuljom. Mi nismo se spremali da ostanemo dugo u uslovima niske temperature van prostorija.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: To mi je jasno, profesore DobriĀanin i ja bih hteo da nakratko uporedim odeĉu koju ste vi na sebi imali sa odeĉom koja je pronaĊena na Źrtvama iz Raĉka, jer, pravo da vam kaŹem, uz svo duŹno poŝtovanje, vi i vaŝe kolege verovatno pripadate jednom drugaĉijem druŝtveno-ekonomskom sloju od veĉine stanovnika u Raĉku, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Nisam vas razumeo. Ja nisam bio bogat ĉovek. Ja nisam mogao da se razbacujem oblaĉenjem, niti sa bilo ĉime. Kod nas je vladao sistem plata. Ja sam od te plate Źiveo, a mnogi ljudi iz albanskih sela su Źiveli od drugih prihoda, ŝto od poljoprivrede, ŝto od trgovine. Mnogi su od njih ili njihova deca ili braĉa radili po raznim zemljama, tako da mislim da taj standard ne moŹe da se uporedi na takav naĉin. Ja ĉu vam reĉi da sam prvi put dobio kuĉu u kojoj Źivim, 10 meseci pre bekstva iz Priŝtine. Bio sam bez kuĉe praktiĉno.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: I mnogi od tih stanovnika sa podruĉja Raĉka imaju roĊake koji Źive u Ŝvajcarskoj (Switzerland), jer na podruĉju Raĉka ima veoma malo posla za te ljude, osim poljoprivrede, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne samo za Albance, gospodine. Bili smo u teškoj krizi, pod teškim embargom. Vi znate da su nama odavno uvedene sankcije. Ne samo Albanci. I oni svakako, ali Srbi po tim selima i u gradovima gde je postojala gradska sirotinja, teško su patili zbog svega toga šta im je nedostajalo. Ja znam, ja sam obilazio mnoga albanska sela kao lekar koji je vakcinisao u ono vreme kada smo imali 1972. godine epidemiju *variolavera*. Prošao sam vrlo mnogo sela po Metohiji, posebno i znam da su živeli ...

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, moram da vas prekinem. Mislim da ste pokušali da odgovorite na moje pitanje, ali se radi o sledećem. Ako niste profesor univerziteta, ako nemate pouzdan izvor prihoda, ako ste siromašni, ne možete sebi da priuštite da kupite lepe zimske jakne, onakve kakve ste vi i vaše kolege imali tada u januaru 1999. godine. Ako morate da izađete napolje rano ujutro, onda ćete morati da stavite nekoliko slojeva odeće na sebe, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Gospodine, ja nisam rekao da sam siromašan. Ja sam kao profesor univerziteta živio znatno bolje od tih seljaka i od mnogih u gradu Prištini, ali nisam bio bogat da bih mogao da se razbacujem novcem. Inače mogao sam da kupim jaknu koju sam hteo. Ovo mi je bila, neka oprostite prevodioci, brzo govorim, ovo mi je bila jakna koju sam koristio za odlazak na teren, jer je bila popunjena i bila je topla. Jedino to ... Imala je puno džepova. Mogao sam da ponesem te moje svešćice, olovke i tako dalje. Naravno da ne bih ujutro pošao ... Juče sam video u Hagu da se ljudi sunčaju, ja sam imao na sebi džemper i jaknu i nije mi bilo baš mnogo prijatno.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Znači juče ste takođe imali na sebi više od jednog sloja odeće, ali ne treba da izvučemo nikakav zaključak o vašim političkim vezama na osnovu toga, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da, gospodine. Ja sam čovek u godinama i ja volim da se toplo obučem i nikada ne idem samo sa

jednim delom odeće, osim kad sam na plaži.

TUŹILAC SAKSON: U redu. Profesore DobriĀaninu hteo bih sada da preĀem na rezultate testa o tragovima baruta. Govorili smo o tome kao o parafinskom testu. MoŹda biste mogli da nam pojasnite jednu stvar, sad sam shvatio da sam prebrzo krenuo napred. Moraću da se zaustavim na trenutak. Molim da se prikaŹe sledeći snimak. Snimci DobriĀanin 2 i 3.

(Video snimak)

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Molim da se snimak ovde zaustavi na trenutak. Profesore DobriĀaninu, ovo je ponovo materijal koji je predoĀen tokom svedoĀenja Danice MarinkoviĀ, podruĀje RaĀka. Da li vidite ovu kuću sa desne strane? Izgleda kao da je spaljena. Da li vidite to?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da, vidim.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da li se seĀate da li ste tu kuću videli 17. januara kada ste bili tu na licu mesta?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ovu sliku nikada nisam video, niti neŹto sliĀno.

(Kraj video snimka)

TUŹILAC SAKSON: U redu. Molim da pogledamo ostatak ovog snimka, a onda sledeći.

(Video snimak)

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Molim da se snimak zaustavi ovde. Profesore DobriĀanin, ovde vidimo kuću u RaĀku. Mislim da je snimak od 17. januara. MoŹda je od 18. januara, ali ne kasnije. Kuća se i dalje dimi. Da li vidite dim?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ja ovde na slici vidim, ali tamo ga, verujte, nisam video. A inače bih ga sigurno video pošto sam se popeo na najveću kotu koja je bila iznad Račka gde se nalazio bunker. Ovo niko od nas nije video. Rekli ste, oprostite, 17. januar? Ja govorim o ... Da, 17. nisam video, a 18. sam bio u Račku i ni tada nisam video.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: A šta mislite šta se desilo sa ovom kućom?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: To je kuća zapaljena. Ja ne znam šta bi drugo moglo da se desi. Da li se ova kuća nalazila baš u Račku i po onome što smo mi videli, malo mi je to neobjašnjivo. Moguće je da je bila na nekoj periferiji prema ... Iza brda. Ovo ja nisam video. Zapamtio bih da sam ovo video. Sigurno.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Da li je moguće da je kuća na periferiji sela Račak bila oštećena nekom vrstom vatre 15. januara? Recimo nekom vrstom vatre izazvanom iz vatrenog oružja?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Mislim da me pitate nešto što ja zaista ne znam. To nije, nije ... Ja sam rekao onog dana: poznajem oružje, ali ne poznajem oštećenja od oružja na kućama i na putevima. Zaista ne znam ovo. Ne znam da vam odgovorim na ovo pitanje. Žao mi je.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu, profesore. Sada bih hteo da pređem na rezultate testova tragova baruta. Da li možete da nam pojasnite kog dana su ti testovi izvršeni nad onih 40 tela koji su doneti iz Račka u mrtvačnicu? Da li je to bilo 19. januara, dakle onog dana kada su prebačeni u mrtvačnicu ili nekog drugog dana, ako se sećate?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: To je bilo dana 19., kad smo krenuli sa obdukcijama i sukcesivno se radilo, sa svakog leša koji je donešen na sto, a jedna ekipa je radila sa onih leševa koji su bili dole u mrtvačnici. To su analize koje se rade vrlo jednostavno i mislim da

je za Āetiri, pet dana, otprilike, nisam siguran, uraĀena analiza svih sluĀajeva uzetih uzoraka sa Ńaka.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: U redu. TakoĀe sam shvatio da su sa tela uzeti otisci prstiju kako bi se pomoglo u procesu identifikacije. Da li je to taĀno?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Apsolutno taĀno, sa jagodica prstiju.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Da li su otisci prstiju takoĀe uzeti 19. januara 1999. godine?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Otisci prstiju su uzimani posle rada i posle uzimanja testova na nitrata, da ne bi doŃlo do poremeĀaja njihovog rasporeda i uopŃte, da se ne bi sakrilo postojanje takvih otisaka ... Āestica nitrata. ZnaĀi nisu raĀeni istovremeno. Prvo su raĀeni parafinski testovi. Evo ja ih uslovno zovem parafinski test, a zatim su tek raĀeni otisci prstiju radi identifikacije.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Ja shvatam da ta dva testa nisu simultano izvrŃena, ali samo Ńelim da pojasnim da li su ta dva testa uraĀena istog dana ili su pak otisci prstiju uzeti dosta vremena nakon toga?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Dosta vremena nakon toga. Kad kaŃem dosta vremena, verovatno najmanje pet do Ńest dana nakon uzimanja otisaka sa nadlanica i dlanova za parafinski test.

TUŃILAC SAKSON: U redu. Hteo bih da pokaŃem jedan duŃi deo snimka.

(Video snimak)

TUŃILAC SAKSON: Ovo je takoĀe deo snimka koji se dala sudija MarinkoviĀ, ovde se vidi oruŃje koje je prikupljeno u RaĀku 15. januara 1999. godine. Vidimo ruĀne bombe, pa sad vidimo automatsko oruŃje, automatske puŃke. Ima ih dosta ... mislim da tu moŃemo da

stanemo.

(Kraj video snimka)

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, već smo razgovarali, odnosno vi ste govorili o tome da parafinski test nije savršen test za utvrđivanje prisustva barutnih čestica. Hteo bih da vam postavim sledeće pitanje. Svrha, u stvari, čitavog vašeg posla jeste da pokušate da prikupite što je moguće više informacija i da to prenesete organima pravosuđa i to što je tačnije moguće, kako bi oni mogli da donesu odluke i zaključke o događajima u Račku. Da li je to tačno?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Ono šta ja pokušavam da shvatim jeste sledeće: vi, odnosno neko je imao na raspolaganju otiske prstiju sa tih tela. Recite nam da li je bilo ko ispitao ove automatske puške koje su tako uredno bile položene, kako bi se videlo da li na njima postoje otisci prstiju od bilo koje žrtve iz Račka?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: To mi nije poznato.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Ako je svrha toga bila da se ustanovi istina, da se na kraju dođe do istine, što je moguće jasnije, preciznije i objektivnije, zar onda ne bi jedna sasvim očita i relativno laka procedura bila to da se ustanovi da li su otisci prstiju žrtava iz Račka bili prisutni na bilo kojoj od tih automatskih pušaka?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Gospodine, to je van dometa moje struke. Pretpostavljam da je možda trebalo da se radi. Da li je to urađeno, zaista ne znam i verujte mi, ništa više oko toga ne mogu da vam kažem. Ja sam to oružje samo video, a posle šta je i kako je rađeno, da li su rađeni otisci, verujte da ne znam. Ja to ne znam. To je stvar tehnike i drugih organa. To nije moj posao.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. Čak i ako to izlazi i van obima vašeg posla. Ako recimo sada nastavimo ovaj razgovor sa vama kao

sa običnim građaninom, znamo da, dakle, postoje u najmanju ruku izvesne zabrinutosti u vezi sa pouzdanošću parafinskog testa. Zar ne bi onda bilo moguće mnogo preciznije i sa većim stepenom konačnog zaključka utvrditi da li je neko od ovih ųrtava iz Račka koristio neko od tih oruųja, time da se jednostavno potraųe otisci njihovih prstiju? Dakle vi kao običan građanin, da li biste se složili sa takvom tvrdnjom?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: To bi bio jedan od podataka koji bi mogao da se koristi u te svrhe.

TUųILAC SAKSON – PITANJE: A da su vlasti Savezene Republike Jugoslavije ili vlasti Republike Srbije, dakle da su te vlasti zaista ųelele da ustanove istinu ųta se dogodilo u Račku ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Sekson, vidim da sada zalazite u sferu diskusije.

TUųILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Idem dalje onda. ųeleo bih sada da pređem na druga dva faktora koja ste vi spomenuli prošle nedelje, profesore DobriĀanin: tamna odeća i različite trajektorije metaka pronađениh na ųrtvama. Molim sada sve za strpljenje dok budem traųio dokazne predmete, u velikom broju dokumenata. Pokušaću da budem ųto je moguće efikasniji u tome. Molim sudskog posluųitelja da deo izveųtaja Helene Rante stavi na grafoskop. Samo Āas da ga pronađem. Pogledajmo dodatak broj 2 izveųtaja doktorke Ranta, strana 9. Tu vidimo tri leųa. Molim da tu stranu 9 stavimo i na grafoskop. Stranu 9 molim da stavite na grafoskop. Iz nekog razloga ne vidim to na ekranu. Profesore DobriĀaninu, pogledajte, molim vas, ovu fotografiju. To su leųevi trojice braće Metuųi (Metushi) koji su pronađени u Račku. Referenca za Pretresno veće, ova fotografija nalazi se na lokalitetu zloĀina 2, scena 2. Profesore DobriĀanin, ovde iza mene nalazi se jedan veliki poster. ųeleo bih da to postavimo nekako kako biste videli i vi i Pretresno veće i kako biste imali jasnu predstavu o tome u kom delu Račka su snimljene ove fotografije gde su pronađena ova tela. Āasni Sude, ne znam da li ųelite da sada

odemo na pauzu, kako ne bismo trošili vreme.

SUDIJA ROBINSON: Da, ovo je pogodan trenutak. Idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Kej.

ADVOKAT KEJ: Pre nego što gospodin Sakson nastavi sa ispitivanjem, jedna stvar, časni Sude. Ja sam sad pogledao materijale svedoka Jašovića. Radi se o 57 izjava svedoka. Imao sam prilike da razmislim o pravnim dokumentima i želeo bih da ih iznesem pred vas u odgovarajućem trenutku.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Kej. Saslušaćemo to kasnije. Izvolite, nastavite, gospodine Sakson.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, s vaše desne strane nalazi se jedan veliki poster na stalku. Kako biste vi i drugi ljudi u sudnici mogli da se orijentirate, pokazaću vam nekoliko stvari. Ovo je, dakle, fotografija, snimljena iz vazduha, područje sela Račak. Neki lokaliteti su označeni na fotografiji. Videćete prvo neke brojeve, brojeve od jedan do 13 po selu Račak i po obližnjim padinama brada. Ti brojevi označavaju ono šta mi ovde u sudnici zovemo "lokacijama zločina" i unutar tih lokacija različite scene. Naime, svi ljudi koji su izgubili život u Račku 1999. godine, nisu izgubili život na jednom mestu, nego na, otprilike, 13 različitih lokacija u i oko Račka i ti brojevi sada to obeležavaju. Isto tako vidite verovatno neke stvari kojih se i vi, verovatno, sećate iz vaše posete selu. Na primer, crni kvadratić u donjem desnom uglu sa strelicom koja označava to mesto, to je, takozvani, bunker OVK. Mislim da ste vi to videli dok ste se kretali Račkom. Isto tako ovde se vidi jedna mala zastava, nešto niže dole, u samom selu, koja označava mesto, takozvanog, zapovedništva jedinice OVK koja je bila stacionirana u Račku. Mislim da ste i to

mesto posetili. Dakle, evo, to je, prvo, uvod, kako bismo svi mi ovde mogli bolje da se orijentišemo kada budemo sada razgovarali o nekim od ųrtava od 15. januara 1999. godine. Profesore DobriĀanin, pogledajte sada, molim vas, fotografiju koja se nalazi na grafoskopu u ovom trenutku. Vidite da je to fotografija koja prikazuje tri leša. Na poĀetku moram prvo da vas pitam jeste li vi ranije videli ovakve fotografije? To su fotografije leševa snimljenih *in situ* nakon događaja od 15. januara. Jeste li takve fotografije ranije videli?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Nisam imao prilike ovo da vidim.

TUųILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. Na ovoj fotografiji vidimo tri leša. To su trojica braĀe Metuši: Sabri Metuši, takođe poznat pod imenom Sabri Silja, zatim Arif Metuši i Hakim Metuši. ųeleo bih da sada pogledamo neke od nalaza finskog forenziĀkog tima u vezi sa autopsijama ove trojice ljudi. Moųemo da sklonimo fotografiju i prvo da pogledamo telo u sredini, oznaĀeno brojem RA37. Toje Sabri Metuši. Imam tu još jednu fotografiju. DaĀu je sada sudskom posluųitelju. To je moja kopija. Molim da se to stavi na grafoskop kako bi svi mogli da vidimo. Profesore DobriĀanin, ovo je fotografija snimljena tokom obdukcije gospodina Sabri Silje i na gornjoj fotografiji se sada ovde, nadam se da se slaųete, vide dve ulazne rane od metaka, a na niųoj fotografiji vidimo ono ųto izgleda, ako to mogu tako da nazovem, jednu zajedniĀku izlaznu ranu na vrhu stolala. Vidite li to?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da.

TUųILAC SAKSON – PITANJE: Da li sam to dobro opisao?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Otprilike tako. Mislim da se i seĀam ovog sluĀaja. Mislim da se i seĀam u nekim elementima.

TUųILAC SAKSON – PITANJE: Ja znam da sam u ovom podruĀju laik. Sada molim da sklonimo ovu fotografiju. Pogledajmo sada RA38. Na prvoj fotografiji snimljenoj *in situ*, to je telo Arifa Metuųija. Sada da pogledamo još jednu fotografiju finskog tima. U stvari, to je jedna

skica. Ovde vidimo da je, prema rezultatima o obdukciji, ovaj čovek više puta pogođen puščanim mecima. Vidimo da su ti meci došli s njegove zadnje strane i odozdo. Da li to može da se kaže, profesore? **SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR:** Sudeći po skici, sigurno tako. Ima, izvinite, neka povreda koja je došla i bočno sa desne strane pod brojem pet.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da, da. U pravu ste. Da, vidimo tu i lateralnu ranu broj 4 kroz prste, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. Sada ćemo da sklonimo ovu skicu. Pogledajmo sada fotografiju Hakima Metušija, broj RA39 u evidenciji obdukcije. To je onaj od braće koji je ležao najniže na onoj fotografiji. Pogledajmo sada ovo. Ovde vidimo da je gospodin Hakim Metuši pogođen sa više od jednog metka i vidimo da izgleda da je ranjen odmah ispod kolena leve noge, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: To liči na povredu i svakako ne bih imao razloga da ne verujem da je ranjen, ali možda je to u toku borbe ili u toku bežanje ili u toku bilo kojih dejstava naneto. Znači sve su one u gotovo isto vreme nanesene. Ne mislim ... Samo da intervenišem da nije posebno nešto, ako ste na to mislili i ništa više. Ovde su pravci kanala sasvim različiti. Valjda primećujete to? Imamo odozgo, imamo odozdo, imamo sa desne ulevo pod ... Pod koso ulevo. Pa imamo neke opet iz sasvim drugih pravaca, tako da je ovo veoma dobra ilustracija onoga o čemu sam ja onog dana govorio, da ima iz različitih pravaca povreda.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da, shvatam to profesore i baš o tome želim da vas pitam. Jedna stvar koju ste vi ranije rekli u vašem svedočenju jeste da je jedan od razloga zbog kojih verujete da su ti ljudi ubijeni u nekoj vrsti borbe, jeste to da se većina rana nalazi na gornjem delu tela ili na glavi, što bi sugerisalo da su oni tada bili u rovovima. A ovde, na primer, na ovom crtežu vidimo osobu koja je pogođena u levu potkolenicu, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: A pre par minuta pokazao sam vam brata ove osobe, Sabri MetuŹi, kome je ĉak i stopalo prostreljeno dva puta. Takve rane, znaĉi, nisu u skladu sa nekim ko stoji u rovu, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: ZaŹto mislite, gospodine? Hoĉete ja da vam dam jedno objaŹnjenje, pa evo da, ako mi dozvoli ĉasni sudija Robinson u vezi konkretnog sluĉaja, da pokuŹam neŹto da objasnim? Povreda u predelu vrata sa leve strane pod brojem 1 je nanesena iz ovog pravca, odozgo pa naniŹe. Da li moŹete da pretpostavite da je ovaj ĉovek baŹ bio u nekoj vrsti rova kada je pogoĉen iz ovog poloŹaja? Takoĉe povreda u levom boĉnom predelu je sada iz obrnutog pravca. Povreda u predelu desne butine je sa desne strane i neŹto pozadi, a ove povrede na drugoj slici, na desnoj strani su uglavnom sve koso od desne, put ulevo. Da li moŹe da se pretpostavi? Ja bih na ovo pitanje konkretno mogao da odgovorim da su nama dozvolili da uĉemo u Raĉak i da vidimo tela na licu mesta. Da je ovaj ĉovek pogoĉen, da je pokuŹao da beŹi, to je ovakva uzbrdica pored rova i da je pogoĉen baŹ u tom pravcu jednim rafalom koji nam govori od ove na levoj podlaktici, pa na levoj butini, pa u predelu sedalnom, pa u predelu leĉa. To su paralelni pravci kanala. I na taj naĉin ovo moŹe sasvim lepo da se objasni, ali ja ne mogu da prihvatim nikakvo objaŹnjenje van onog Źta smo radili na obdukciji, zbog toga Źto nismo ... Nisu nam dozvolili da izvrŹimo istragu, zapravo sudiji, a ja kao struĉnjak sa njom, na mestu gde su se tela zaista nalazila. Ovo su nalazi *post festum*, posle ĉetiri dana. Tek kad smo naŹli leŹeve u Raĉku i kad smo poĉeli da radimo obdukcije, mi imamo ovakve slike. Ja bih taĉno znao, i ja i moje kolege, da li su se leŹevi naŹli na onom mestu gde su poginuli, da li su leŹevi pomereni, da li su leŹevi presvlaĉeni, da li su manipulisani i tako dalje. Konkretno sam vam, mislim, ogovorio, ali sam i malo proŹirio. Oprostite ako sam bio dug.

SUDIJA ROBINSON: Professore, vi kaŹete da su povrede u donjem delu tela, povrede koje se mogu objasniti time da su oni beŹali uz

brdo?

SVEDOK DOBRIĀANIN: Da, sudijo. Ako mi dozvolite, Āasne sudije, joŝ jednu primedbu u vezi one prve slike koju smo pogledali. Nije mi data ŝansa da to kaŝem. na telima dvojice koji su na uzbrdici nalaze se kape u onom poloŝaju o kome sam ja u petak govorio, da je nemoguće naći ih tako. To znaĉi da je sa leŝom manipulisano. I reći ću vam joŝ jednu stvar: ako Āovek bude pogoĊen na uzbrdici, nema ŝanse da se zaustavi na uzbrdici, već se telo kotrlja i nalazi se na drugom mestu, a ne na onome gde je i pogoĊeno, a ovde su sva tela okrenuta glavama prema brdu.

TUŝILAC SAKSON – PITANJE: Profesore DobriĀaninu, da li je verovatno da se u incidentu poput incidenta koji se dogodio u RaĀku, da se dogodi to kad neko pogine, da preŝiveli ili bilo ko ko naiĊe na leŝ, da moŝe da okrene telo da vidi o kome se radi i da li je taj Āovek moŝda joŝ uvek ŝiv? To nije neŝto neobiĉno.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Nije neobiĉno ako se radi o pojedinaĉnom ubistvu, ali ako se radi o ovako masovnom stradanju u borbi, retko ko bi posle tolike pucnjave, ako i nije bilo ljudi u tom selu, pritrĀao da vidi ŝta se sve to deŝavalo. Znae, postoji opravdan strah da tu ima joŝ uvek strana u sukobu, pa moŝe da se lako izgubi glava, moŝda kasnije.

TUŝILAC SAKSON – PITANJE: Profesore DobriĀaninu, pa zar vi niste pre minut rekli da vi ne moŝete da komentariŝete o stvarima koje se ne tiĉu vaŝih obdukcija? Kako onda objaŝnjavate vaŝ poslednji odgovor?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ja se nadam da ste me pitali kao Āoveka koji ne mora da se bavi forenzikom. To je objaŝnjenje jednog obiĉnog graĊanina, kako bih se ja liĉno ponaŝao i ostali moŝda u ovakvim situacijama, inaĉe ne kao sudski lekar. A ovo je van sudske medicine ŝto ste me pitali.

TUŝILAC SAKSON – PITANJE: Dobro, znaĉi ono ŝta ste vi proŝle nedelje rekli, a to je da ĉinjenica da su leŝevi imali rane na gornjem

delu tela, sugeriše da su se ti ljudi borili u rovovima, to takođe onda spada van delokruga sudske medicine, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: To spada u delokrug sudske medicine samo delimiĉno. Ja nisam rekao da nijedan od njih nema povrede na donjim delovima tela, veĉ sam rekao da su povrede pretežno u predelu grudi i trbuha. A ovakve povrede mogu da nastanu i u rovovskoj borbi, a i u drugim vrstama borbi, zavisno od konfiguracije terena na kojoj se sve ovo dešava. To je brdovit teren. Pravci kanala mogu da budu sasvim razliĉiti. Ovo je veĉ odgovor u vezi onoga šta bi ja trebao da znam kao sudski lekar.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da li vam je poznat izveštaj forenziĉkog patologa koji se zove Erik Bakard (Eric Baccard)?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: Nikada nisam ĉuo za taj izveštaj. On nije sa nama radio.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: On je, naime, u ovom Predmetu predao izveštaj aprila 2002. godine. U svom izveštaju je napisao da je 18 posto povreda koje su zabeležene prilikom obdukcija Źrtava u Raĉku, pronađeno na donjim udovima. To je gotovo 20 posto, gotovo jedna petina. Znaĉi jedan znaĉajan broj povreda pronađen je na donjim ekstremitetima Źrtava. Da li to Źelite da komentarišete?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: To znaĉi da su ĉetiri petine ozleda pronađene u gornjim delovima tela, a ja sam rekao veĉ da je najveĉi broj ozleda, a to znaĉi da su Evo, ĉetiri petine su znaĉajno veĉe od jedne petine, bili u predelu grudnog koša i trbuha.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Dobro. A sada Źelim opet da vam pokaŹem jednu skicu iz izveštaja doktorke Ranta. To je, takođe, dodatak broj 2 i to se opet tiĉe ove iste scene zloĉina u Raĉku, lokacija 2, scena 2. Znaĉi braĉa Metuši. Molim da se ovo stavi na grafoskop. U stvari, samo da proĉitam ERN broj. To je K0202405. Profesore DobriĀnin, ovo je fotografija snimljena u martu 2000. godine kada je finski forenziĉki tim imao priliku da se vrati u Raĉak. Oni su otišli na nekoliko lokacija zloĉina i pretraŹili teren detektorom metala, traŹeći

čauze, metke i ostatke metaka i to na mestima gde su pronađeni neki od leševa. Ova fotografija pokazuje položaje onoga šta sam ja ranije rekao da je žrtva 37 na fotografiji broj 13, zatim žrtva broj 10, to je RA39 u vašem izveštaju o obdukciji i žrtva koja je bila nešto više uzbrdo, ova bela oznaka sa brojem 7014 predstavlja mesto žrtve označene brojem 38 u vašem izveštaju. I vidimo da iza belih oznaka stoji niz plavih oznaka. Svaka plava oznaka predstavlja mesto gde je pronađen metak ili fragment metka u zemlji na toj padini. Mogu da vam pokažem još jednu fotografiju, ali pre toga, da li bi prisutnost metaka u zemlji, tako blizu mesta gde su pronađena tri leša, moglo da indicira da su ti ljudi ustreljeni na mestu gde su pronađeni?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Pitate me ono na šta ja ne bih mogao da vam odgovorim iz sledećeg razloga. Otkud i ko zna da je zaista ovo bilo lice mesta ako istraga legalnih jugoslovenskih organa nije izvršena na dan događaja. Drugo, apsolutno je moguće fingirati, pucati u bilo kom delu bilo kog sela na Kosovu i Metohiji i da kasnije u zemlji pronađemo projektele. Projektil koji nije identifikovan, koji nije balistički obrađen i koji nije upoređen sa oružjem iz koga je pucano, ne postoji nikakva mogućnost da takav projektil bude bilo kakav dokaz. Ove nejasne fotografije koje su ovde prikazane, ja ne bih mogao da komentarišem. Ja vam samo kažem u vezi onoga šta ste me pitali. To je sasvim moguće naći ... Pa na Kosovu je toliko pucano, da možete naći projektele kad god hoćete na bilo kom mestu. Ako nemate podatke o identitetu, džaba je pričati o tome.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Pokušaću da vam predočim još nekoliko činjenica, profesore Dobričanin. Ja jednostavno tražim da čujem vaše mišljenje i molio bih vas da kraće odgovarate, kako bismo brže napredovali. Mislim da smo svi čuli ono šta ste do sada rekli. Sada bih hteo da vam pokažem sledeću fotografiju. To je takođe iz izveštaja Helene Rante. To je fotografija broj 14 iz priloga 2, ERN broj 0202414. Molim da se fotografija malo pomeri u drugom pravcu, sad malo nazad levo. Odlično, hvala. Ponovo, profesore Dobričanin, u martu 2000. godine kada se finski tim forenzičara vratio na lice

mesta, ne samo da su pronašli metke i ostatke metaka, gore uzbrdo, s leve strane, veċ su takoĊe našli i odreĊeni broj ĉaura u prašini, dole desno, u donjem desnom uglu i svaki ovaj kvadrat, u stvari, predstavlja mesto gde je pronaĊena ĉaura. E sada, ako uzmemo zajedno ĉinjenice da imamo fotografije tela *in situ*, gore s leve strane uzbrdo, zatim imamo metke dole u zemlji iza tih tela gde su tela pronaĊena, takoĊe da imamo i ĉaure dole desno, a takoĊe neke od povreda rana, preminuli su te rane dobili odozdo i odpozadi, recite nam, po vašem mišljenju, bilo profesionalnom ili po mišljenju običnog graĊanina, da li se moŹe zakljuċiti da osobe koje su pucale, su se, u stvari, nalazile dole, u desnom delu ove fotografije i da su, u stvari, pucali prema gore levo, tamo gde su se nalazila tela? Dakle da li to moŹemo da zakljuċimo?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: Kada bih potvrdio ovo vaše pitanje pozitivno, onda bih bio veliki laik u sudskoj medicini, jer je svako mesto, i ovako i onako, moguće namestiti, fingirati ... Mi smo duŹ rovova našli ogromnu gomilu ĉaura. Znaċi li to da je jedino na ovom mestu ĉaura relevantna, a one ĉaure pored rovova su irelevantne kao dokaz? Svuda je brdo. Ovako moŹe da se namesti kako god hoċete da se prikaŹe da je pucano odavde ili odande.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Kako to moŹete nauċno da uradite, odnosno kako moŹete da pokaŹete da je pucano iz bilo kog konkretnog pravca, ako imate obdukcione nalaze, dakle izvršene obdukcije, ako imate pravce kanala, dakle kuda su prošli meci i sve to? na ovoj fotografiji vidimo drvo. Vi ne sugerišete da je neko fingirao ove rezultate kako bi se ĉaure, recimo, mogle naċi na vrhu tog drveta, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀNIN – ODGOVOR: Sve je moguće, gospodine ...

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu ...

SUDIJA KVON: Gospodine Sakson, vi ste rekli da je ovo deo izveštaja doktorke Helene Ranta?

TUŹILAC SAKSON: Da. To je u prilogu 2 izveštaja.

SUDIJA KVON: Da li je to uvedeno kao dokazni predmet?

TUŽILAC SAKSON: Da časni sude. Radi se o dokaznom predmetu 156, tabulator 12, izvinjavam se što to odmah nisam naznačio.

SUDIJA KVON: Hvala.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Sakson, a gde su dokazi da su mece pronađeni u zemlji u blizini tela? Da li je to u izveštaju doktorke Rante?

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da, u izveštaju doktorke Ranta. Na ovoj fotografiji koju sam upravo pokazao i o kojoj smo razgovarali, profesore Dobričanin, recite nam da li vidite bilo kakve dokaze o tome da su ljudi koji su bili ubijeni, uzvraćali vatru, odnosno pucali prema ljudima koji su ih ubili?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne znam ko bi mogao da kaže takve dokaze. Na osnovu ovoga se ništa ne može reći.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U levom delu u blizini tela ne vidite nikakve oznake za čaure, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: To može da bude oznaka za bilo šta. Ja ne vidim čauru. Moguće da je bilo.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li vi dovodite u pitanje integritet konačnog izveštaja finskog tima? Da li vi sugerirate da su oni to, na neki način, lažirali?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Gospodine, ako je našoj ekipi bilo zabranjeno da uđemo u selo Račak 15., 16. i 17. januara, onda se verovatno, po meni, ne sigurno, nešto dešavalo zbog čega nam je bio zabranjen pristup. Jedini čovek koji je bio u mogućnosti i koji je imao dozvolu državnih organa da izvrši istragu, bila je gospođa Danica Marinković i da smo tog dana ušli u Račak, ja mislim da bismo ili ovo potvrdili ili bismo nešto drugo našli. Ne možete na

osnovu izveštaja posle godinu dana da tvrdite gde su se tela nalazila u toku njihovog stradanja, ubistva i tako dalje, a gde su nađene čaure. Pa to je moguće, vi verovatno znate, moguće je fingirati lice mesta kako god hoćete. Ja ne govorim da su to moje kolege radile, ali je mogao neko drugi da uradi, pa da ih dovede posle tu da to pogledaju. Zašto nisu i nas zvali kad se sve ovo radilo, pa da budemo zajedno na licu mesta?

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vi ste spomenuli sudiju Danicu Marinković i njena ovlašćenja. Da li je sudija Marinković morala da traži odobrenje od Okružnog tužioca kako bi sprovela istragu?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Sa nama je u trenutku odlaska na lice mesta bio zamenik Okružnog tužioca koji ima sve ingerencije Okružnog tužioca po određenom slučaju.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li je sudija Marinković morala da traži dozvolu Javnog tužioca kako bi razgovarala, odnosno ispitivala svedoke?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Oni su zajedno to radili i ona je sve radila po nalogu, zapravo po zahtevu tužilaštva, Okružnog tužilaštva u Prištini. Bila je ovlašćena da sve radnje preduzme koje su bile potrebne.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Hteo bih samo još nešto da kažem u vezi sa ovom konkretnom fotografijom koju smo dobili od finskog tima. U izveštaju, u prilogu broj 2, takođe se navodi da sve čaure koje su označene u ovim pravougaonicima u donjem desnom uglu, da one potiču od dve vrste oružja i da potiču, u stvari, od dve vrste marke. Jedna je marka oružja "Igman", a druga je marka PPU i te dve vrste se proizvode u Srbiji, zar ne?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ako se govorio oružju "Igman", to nije u Srbiji, to je u Bosni i Hercegovini, a PPU, znači, "Prvi partizan-Užice". To je fabrika koja se nalazi u Užicu i koja proizvodi municiju.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: I te dve vrste municije koriste polici-

jske i vojne snage Jugoslavije i Srbije, zar ne?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne samo oni, nego svi koji su učestvovali u ovom ratu i albanski pripadnici OVK i svi su koristili i jednu i drugu, zapravo Albanci su koristili i ovu municiju koja je bila u magacinima Teritorijalne odbrane koji su opljačkali, a koristili su i kinesku municiju koju su doneli iz Albanije (Albania). Vojska je koristila uglavnom, normalno PPU i ja ne znam još koje te marke municije, ali proizvedene u Srbiji, čini mi se. Ne vojska, nego policija. Oprostite, vojska ne znam šta je koristila.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Recite mi vaše mišljenje kao običan građanin, u vezi s ovom scenom. Dakle ne mišljnje stručne osobe. Dakle imamo tri muškrca, starija. Tela leže na padini. Obučena su u civilnu odeću. Neke od rana su nanete odozdo i od pozadi, ne sve, ali neke. Po mišljenju jedne grupe eksperata forenzičara, meci su pronađeni u blizini gde su pronađena tela. Čaure se nalaze niže. Da li bi se moglo zaključiti ili bolje rečeno, da li na osnovu ovih dokaza je jedna od mogućnosti da su ovi muškarci bili ubijeni? Da li je to moguće?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Samo u slučaju da smo pristupovali istrazi dok su se tela još nalazila tamo gde su pala, mogli bismo da damo relevantan zaključak. Ovakvi zaključci mogu da se daju samo kada se izvrši kompletna rekonstrukcija na osnovu prvobitnog uviđaja sa fotografijama lica mesta i sa telima na licu mesta i kasnije sa drugim dodatnim balističkim ispitivanjima. Ispitivanje pravca i nalaženja čaura nije samo delokrug rada sudskog patologa, forenzičara, već i balističara. Nikakav razlog ne vidim što nam nisu dozvolili pristup odmah i što nam nisu bar dozvolili pristup 2000. godine kada je rađena ova mini rekonstrukcija, da je tako nazovemo, gde bismo i mi morali da učestvujemo, ako smo zajedno učestvovali u obdukcijama tela poginulih u Račku.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore Dobričanin, da li su vama poznati bilo kakvi izveštaji, zapisnici, bilo kakva dokumentacija u kojima se navodi da je oružje pronađeno na mestu gde su pronađe-

na tela u Raĉku, na primer gde su pronađena ova tri tela?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne, ne. Ja nemam takve izveštaje, niti me je to interesovalo.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: U redu. Sada bih prešao na jednu drugu scenu, na različito mesta zloĉina. Profesore DobriĀanin, kako biste se bolje snalazili i kako bi se svi drugi snalazili, radi se o mestu zloĉina 4, scena 9, a na ovom posteru tu, to je malo iznad one scene zloĉina o kojoj smo malopre razgovarali. Samo jedan trenutak, molim vas. Nemamo fotografije *in situ* tela sa ove lokacije, ali imamo fotografije obdukcije i hteo bih da porazgovaram sa vama u vezi sa jednom ili dve fotografije. Izvinjavam se posluŹitelju Źto moramo ponovo da ga pozovem, ali hteo bih svedoku da pokaŹem fotografiju jedne od osoba koja je umrla tu na sceni. Radi se o jednom deĉaku Haljimu Zeĉiriju (Halim Zeqiri). On je imao 14 godina i on je umro u Raĉku 15. januara 1999. godine. Zadobio je jednu ranu od metka. Ulazna rana je bila pozadi na leđima, a izlazna rana je bila na vratu. Dakle ova izlazna rana koju tu vidimo, to je izlazna rana, zar ne Profesore DobriĀaninu?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Da, to se vidi ovde na ovome delu.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da, u redu.

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ovde se loŹe vidi pa ...

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Kako bih vam pomogao i kako bih svima drugima pomogao, na brzinu Ću da vam pokaŹem ulaznu ranu. Dakle ponovo imamo nekoga na koga je pucano otpozadi i odozdo. Molim da se stavi i druga fotografija. Halim je tada imao 14 godina. Profesore DobriĀanin, da li vi mislite da je moguće da je ovaj deĉak jednostavno bio neduŹni civil?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne znam po ĉemu vi to zakljuĉujete. To je deĉak, ĉetrnaestogodiŹnjaci su kod Albanaca veĉ mladići u tim godinama, zreli. Mnogi od njih su nosili oruŹje, a ovaj

položaj povrede s desne ... Otpozadi put napred i odozdo naviše, govori da je i on bio na uzbrdici. Ceo je teren bio takav. Ceo je teren bio brdovit od sela naviše, tako da je moguće na svakom mestu da bude ... Da pogine. Ovo je tipičan kanal koji ide baš da ... Govori o čoveku koji se penje uz neko brdo. Ili, što bi malo verovatno bilo, da je neko ko je ležao, pa da je, da je ... Moram da objasnim, eventualno da je u tom položaju poginuo.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Profesore, izvinjavam se, možda moje pitanje nije bilo jasno? Preformulisaću ga. Ja sam vas jednostavno pitao da li je moguće da je ovaj dečak jednostavno bio nedužan civil? Da li mislite da je to moguće?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Na to pitanje ne mogu da odgovorim. Nemam nikakve elemente za odgovor na ovo pitanje. Ako mislite samo na godine života, to nije ... To ništa ne znači.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Moje pitanje je bilo jednostavno da li je to moguće? Ja nisam tražio od vas da donesete bilo kakve konačne zaključke.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ja sam vam na to pitanje odgovorio.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vratću se na nešto drugo. Vi ste rekli da se radi o tipičnom pravcu kanala kod osobe koja je išla uzbrdo. Zar ne bi to takođe bio i tipičan pravac kanala osobe koja je bežala uz brdo, koja beži?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Pa ja ne mogu da vam kažem da li je bežala ili išla polako. Nema nikakvih karakteristika na ranama na telu na osnovu kojih bi moglo da se kaže brzina kretanja jednog čoveka u trenutku kada ga pogodi metak.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Ostaviću to pitanje po strani zasada, profesore. Ovaj dečak, Halim Zećiri, odnosno njegov otac je takođe bio ubijen 15. januara 1999. godine, a njegova majka i sestra su ranjene i odvedene u bolnicu kako bi im se pružila nega. Da li ste vi

ikada s njima razgovarali?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne, ne. Ja nisam u RaĀku viŃe nikada bio posle 18. januara i nikad se nisam susreo sa bilo kojim stanovnikom sela RaĀak.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Zar to ne bi bio jedan od naĀina da se pojasne dogaĀaji koji su se odigrali tog dana, da se jednostavno porazgovara sa ranjenim preŃivelima koji bi moŃda mogli da vam kaŃu Ńta su oni videli i Ńta su doŃiveli tog dana?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Gospodine, to nije u delokrugu mog rada. Ako je neko s njima trebao da razgovara, to je trebao istraŃni sudija. I drugo, ako su prebaĀeni u bolnicu u PriŃtini, moŃda je istraŃni sudija mogao da razgovara, meĀutim, koliko ja znam, oni su imali svoju lokalnu zdravstvenu sluŃbu gde su ti povreĀeni leĀeni. Ne znam taĀno u kom selu, ali tu negde u okolini, blizini RaĀka. Imali su svoje lekare i svoje sanitetsko obezbeĀenje jedinica.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Dok ste vi radili na obdukcijama za ovu sudsko-medicinsku istragu, da li vam je bio omoguĀen pristup bilo kakvoj dokumentaciji, zdravstvenoj dokumentaciji u vezi sa osobama koje su preŃivele a koje su bile ranjene?

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Sakson, mi Āemo da prekinemo za pet minuta, kako bismo Āuli pravne argumente.

TUŃILAC SAKSON – PITANJE: Profesore, dakle da li moŃete da odgovorite na moje pitanje, dakle da li ste imali pristupa bilo kakvim dokumentima koji su se odnosili na preŃivele osobe koje su bile tada ranjene?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne, nikakvu dokumentaciju nisam video. Ja mislim, opet naglaŃavam, da te osobe uopŃte nisu leĀene u KliniĀko-bolniĀkom centru u PriŃtini. O njima nema nikakve evidencije. Trebao bi da znam, verovatno bi mi neko sa hirurgije javio da ima nekoga tamo. ObiĀno nam javljaju kad su neki teŃko

povređeni, da pogledamo, da ocenimo i tako dalje. Niko nije rekao i mislim da niko tamo nije ni lečen.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Doktore, zar nije moguće da je preživelim pružena pomoć u bolnici Štimlju (Shtime)?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: U Štimlju ne postoji bolnica.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Ali postoji jedan dečak, devetogodišnji dečak, koji je 15. januara upucan u nogu i on je primio neku medicinske pomoći, odnosno primio je neku vrstu pomoći u nekoj zdravstvenoj ustanovi u Štimlju.

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Ne verujem da je to bilo u Štimlju. Nisu sigurno povređeni Albanci iz Račka ni mogli da dođu do Štimlja. Još je to bilo ... Još je tu bilo dosta policije, ali sasvim je moguće da je bio u seoskoj ambulanti ili u Račku ili na periferiji Štimlja prema Račku, u selima Rance, ne znam, Petrovo selo i tako dalje, gde je postojala, po mojim saznanjima ... Od mojih kolega Albanaca sam saznao da je postojala pri svakoj toj jedinici, a i u svakom selu je pre rata postojala ambulanta gde se održavao, normalno, rad lekara, ne samo zbog povreda u borbi, nego i zbog bolesti stanovnika koji su tu živeli. Ti lekari koji su bili u tim selima, bili su isključivo Albanci, jer se radilo o isključivo albanskim selima. I moguće je da je tamo formirana neka vrsta bolnice. Ja to ne znam.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vi ste spomenuli, znam da nemamo dovoljno vremena, ali vi ste spomenuli činjenicu da su sve te jedinice imale tu vrstu zdravstvene podrške. O kojim jedinicama govorite? Da li govorite o jedinicama OVK?

SVEDOK DOBRIČANIN – ODGOVOR: Da, da. I jedinice OVK sigurno. A ako me pitate i naše jedinice su imale sanitetsko obezbeđenje. Kad kažem "naše", govorim srpska policija. Nemojte da mislite da sam ja jedan od njih. Moralo je da postoji, kao i u svakoj vojsci, sanitetsko obezbeđenje.

TUŹILAC SAKSON – PITANJE: Da li vi sugerišete da je Źrtva, Halim Zećiri, bio pripadnik OVK?

SVEDOK DOBRIĀANIN – ODGOVOR: Ne, nikad to nisam rekao.

TUŹILAC SAKSON: Āasni sude, ovo bi bio zgodan trenutak da prekinem sa ispitivanjem.

SUDIJA ROBINSON: Professore, sada Āemo saslušati pravne argumente advokata. Verovatno Āe da bude jednostavnije za vas da joŹ ostanete da sedite ovde sledećih pet do 10 minuta, dok sluŹamo gospodina Keja.

ADVOKAT KEJ: Radi se o izjavama JaŹovića koje je Odbrana nedavno dostavila TuŹilaŹtvu. To je fascikla koja sadrŹi joŹ 57 dodatnih izjava svedoka i koje Odbrana Źeli da uvrsti u spis putem svedoka JaŹovića. To su izjave svedoka koje su uzete 1998. godine i 1999. godine, a koje govore o aktivnostima OVK. U tim izjavama imamo joŹ neka dodatna imena, kao i ponavljanje imena koja su već spomenuta u tabulatorima 45 do 53 dokaznog predmeta 293. To su izjave svedoka uvrŹtene u spis putem svedokinje Marinković. U njima se govori da je izvestan broj umrlih ljudi iz dodatka "A" optuŹnice, bio povezan sa OVK ili se za njih reklo da su imali veze sa OVK od strane izvora koji je policija intervjuisala u tom periodu 1998. - 1999. godine. To se, dakle, odnosi na otprilike 30 imena iz dodatka "A". Njih 30 spada u tu kategoriju. Dakle svedok JaŹović uzeo je te izjave svedoka u periodu 1998. - 1999. godina i u tim izjavama stoji da je njih tridesetak vezano za OVK. To je neŹto veoma razliĀito od iskaza Barnija Kelija (Barney Kelly) i Kevina Kertisa (Kevin Curtis) na koje je Źelelo da se osloni TuŹilaŹtvo. To su bili istraŹitelji TuŹilaŹtva koji su saŹeli sadrŹaj niza izjava svedoka, a koje su uzete tokom duŹeg vremenskog perioda od 1999. godine do neŹto kasnije. TuŹilac je Źeleo da uvrsti u spis te dokaze tih svedoka i kao Źto Pretresno veće zna, Źalbeno veće opredelilo se protiv takve prakse, protiv toga da se istraŹioci koriste kako bi se saŹeli sadrŹaji izjava svedoka. TuŹilac nije Źeleo da koristi pune izjave svedoka, nego je Źeleo da se koristi tim

istražiteljima kako bi oni preporučali ukratko sadržaje izjava svedoka.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, ako bismo mi uvrstili te izjave, ne biste li se vi složili da podnosiocima takvih izjava treba dovesti ovamo na unakrsno ispitivanje?

ADVOKAT KEJ: Dozvolite mi. To je materijal koji je nastao u to vreme, dakle u vreme predmetnih događaja, materijal iz spisa tužilaštva. To nije materijal koji je nastao za potrebe ovog suđenja, zato je on različit od materijala koji je pripremila jedna strana samo za svrhu ovog postupka. To je važno zato što je to deo onog šta se tada dešavao. U ovom Predmetu bavimo se krivičnom odgovornošću optuženog i njegovim stanjem svesti u predmetno vreme. Ako postoje službeni zapisnici iz tog vremena, ne zapisnici koji su stvoreni za potrebe ovog suđenja i ako su oni unutar sistema, pravosudnog sistema, može sasvim normalno da se kaže da optuženi ima pravo da se osloni na sadržaj tih dokumenata, kako bi dokazivao pitanja relevantna za problem njegovog stanja svesti, odnosno saznanja. Jer pitanje je ovde šta je optuženi znao, šta je trebao da zna, na šta su ga naveli da veruje, koje su bile činjenice koje su mu stajale na raspolaganju. To je sve linija o kojoj Tužilaštvo unakrsno ispituje. Ako je ovaj inspektor neko ko je tokom obavljanja svojih dužnosti bio u stanju da pripremi veći broj originalnih dokaznih predmeta, originalnog materijala i to o pitanjima koja u to vreme nisu imala nikakve veze sa optuženim, da pripremi te izjave iz razloga koji su sasvim različiti, to onda govori o pitanjima kao što su: kontrola, ovlašćenje, dela, ponašanje OVK. I taj materijal, po našem mišljenju, jeste materijal na koji ovaj optuženi sme da se osloni u svojoj odbrani, ukoliko to dokazuje nešto što njemu ide u prilog. To je nešto veoma različito od drugih materijala. Ovaj postupak nije prikladan da on pozove 80 svedoka, ukoliko bi oni uopšte bili dostupni za ispitivanje, a to je zapravo ono šta je gospodin Najs rekao jutros. Ono šta je ovde važno je šta je bilo tada poznato u okviru sistema? Šta je tada sistem proizveo? Nešto što nije imalo nikave veze sa ovim postupkom i nešto što je sasvim nezavisno, osim onoga šta je deo opštih infor-

macija dostupnih u ono vreme. Imamo jednu paralelu. Tužilac se oslonio na izjave koje je dao kapetan Dragan. Njegovo stvarno prezime je Vasiljković. Tužilastvo se tada nastojalo osloniti na otprilike 10.000 stranica na CD romu putem njega, a to su bile evidencije ranjenih vojnika koji su dobili finansijsku pomoć njegove fondacije. I unutar te evidencije nalazio se podatak odakle taj vojnik dolazi: da li dolazi iz Srbije ili od nekud drugo, gde je sluŃio kao vojnik i kakve su mu bile povrede. Tome su se suprostavili i optuŃeni i prijatelji suda, međutim taj je dokaz uvršten u spis i to na osnovu toga da je to materijala koji je postao deo jednog sluŃbenog spisa i da je napravljen za potrebe razliĉite od potreba ovog postupka. Međutim, taj je materijal dao informacije na koje je Ńelelo da se osloni Tužilastvo i to ne samo za ĉinjenice koje su unutra stajale, nego i na istinu. Svrha je, naime, bila toga da se dokaŃe da su srpski vojnici uĉestvovali u sukobu u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

SUDIJA ROBINSON: Pretpostavimo da je optuŃeni Ńeleo da se te izjave uvrste u spis po Pravilu 92bis. Zar Tužilastvo onda ne bi imalo pravo da zatraŃi unakrsno ispitivanje ljudi koji su dali izjave?

ADVOKAT KEJ: Pravilo 92bis nije jedini naĉin da se to uvrsti u spis. Oni se ne pozivaju, odnosno ovaj se materijal koristi ne zbog toga Ńta bi oni rekli sada, nego zbog toga Ńta su oni rekli tada. To je ono Ńta je vaŃno ņ Ńta je reĉeno u predmetno vreme, baŃ kao Ńto je Tužilastvo uvrstilo dokazni predmet 391, tabulatori 4 do 8, to jest, materijale kapetana Dragana, kako bi dokazali Ńta je reĉeno tada, jer su oni trebali da dokaŃu jednu stvar koja im je bila vaŃna za njihove teze protiv optuŃenog. Prema naŃem miŃljenju ovaj optuŃeni ima pravo da koristi te originalne dokaze. To su originalni dokazi. On se ne oslanja na to kao na izjavu svedoka. On se oslanja na taj materijal, kao na materijal koji je tada bio dostupan. To je ono Ńta se tada znalo. Oni ne dolaze ovamo kao svedoci. Oni ovde dolaze kao dokazni materijal, ali ne dokazni materijal pripremljen tokom vikenda, Ńto obiĉno radi tuŃilac i on ĉe sigurno sada Ńeleti da povuĉe neke paralele. To su dokazni materijali koji su pripremljeni pre nego Ńto

je podignuta bilo kakva optužnica i koji nemaju nikakve veze sa ovim Predmetom i zato to spada u onu klasičnu formu materijala koja je prihvatljiva na bilo kom suđenju. A to je kakvi su originalni materijali postojali tada u predmetno vreme i zato je to i te kako relevantno za odbranu ovog optuženog kada je reč o njegovom stanju svesti. Kad bi u arhivama kosovskog MUP-a postojala velika količina materijala koji bi pokazivali nešto suprotno ovom materijalu, nema nikave sumnje da bi onda Tužilaštvo nastojalo da se oslanja na te materijale prilikom krivičnog gonjenja ovog optuženog. Način na koji su Žalbeno veće, a i Pretresna veća rešila ovo pitanje jeste tako da se ne spreči svaka upotreba originalnog materijala koji je uzet u obliku izjave. Oni se nisu oslonili samo na Pravilo 92bis, jer Pravilo 92bis odnosi se na izjave uzete za potrebe ovog postupka koje uzima ovlašćeno lice ovoga Suda i zbog toga postoje ova ograničenja. Mi se ovde na to oslanjamo kao na dokazni materijal koji pokazuje šta je postojalo u predmetno vreme, a to predstavlja zaista jedan od osnovnih stubova odbrane ovog optuženog i to je nešto sasvim različito od materijala na koji je Tužilaštvo želelo da se osloni prilikom svog izvođenja dokaza.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Da čujemo brzo gospodina Najsa.

TUŽILAC NAJS: Možda će mi trebati nekoliko minuta da se ovim pozabavim.

SUDIJA ROBINSON: Ne bih želeo da potrošimo vreme od sledećeg suđenja.

(Pretresno veće se savetuje)

TUŽILAC NAJS: Ja takođe još nešto treba da vas pitam. Imam opet jednu administrativnu stvar pre nego što završimo sa radom za danas. Radi se o sledećem. Ako Helena Ranta bude dostupna sutra, ne znam da li će biti, da li će onda možda sud želeći nju da sasluša, jer nju je Sud, naravno i pozvao. Ako je to slučaj, ja trebati to da joj

prenešem. Ako Sud to ne pretpostavlja, onda ćemo mi sami da odlučimo da li da je zadržavamo ovde ili ne.

SUDIJA ROBINSON: Ja lično je ne bih zadržavao. Ne želim da je saslušavam. Razmotrićemo to.

TUŽILAC NAJS: Hvala, ali morate to, naravno, danas da nam javite, jer je ona već potrošila dva dana iz svog rasporeda.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, mislim da ćemo ovo morati sutra da nastavimo.

TUŽILAC NAJS: Da. Bojim se da nisam sasvim razumeo ono šta je rekao moj uvaženi kolega, međutim bilo bi mi drago, bio bih zahvalan kada bi Sud mogao optuženom da postavi jedno pitanje. Naime, svi ovi dokumenti došli su meni bez prevoda. Ne znam šta u njima stoji, ali ako ovi dokumenti pokazuju da su imena na dodatku "A" bili pripadnici OVK, bez obzira na to šta je rekao gospodin Kej, optuženi se onda oslanja, ja pretpostavljam, na to da ti dokumenti dokazuju da su poginuli u Račku bili pripadnici OVK. Ako je to tako. Ako on to želi da kaže, onda je to nešto različito od argumenata gospodina Keja i to bih hteo da komentarišem. Ne znam da li Sud oko toga može da mi pomogne.

SUDIJA ROBINSON: Nastavićemo ovu debatu sutra ujutro. Sada je zaista naše vreme gotovo isteklo i ne želimo da oduzmemo vreme od sledećeg suđenja.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Najs, meni bi bilo drago ako biste vi razmislili o sledećem. Na ovom Sudu vode se dva suđenja. Oba suđenja bave se istim svedocima ili potencijalnim svedocima. Stav Tužilaštva je, ako sam ja dobro shvatio, u drugom predmetu sasvim različit od stava Tužilaštva prema istim svedocima u ovom Predmetu i ja bih želeo da mi vi nešto više kažete o tome sutra kada nastavimo sa debatom, da li je prikladno da Tužilaštvo ima ta dva sasvim

suprotna stava.

TUŽILAC NAJS: Ja sam o tome već razmišljao. Reći ću vam nešto više o tome sutra.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Nastavljamo sa radom sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo